

# Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar.

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

## Het Hof van Verbreking en de verrichtingen van de handelaars met betrekking tot onroerende goederen

Onder de teksten die aanleiding gegeven hebben tot betwistingen, neemt de laatste alinea van artikel 2 van de wet van 15 december 1872 een grote plaats in. Dit artikel houdt voor daden van koophandel : « alle verbintenissen van kooplieden, tenzij het bewezen is, dat zij een oorzaak hebben die vreemd is aan de koophandel » en de kwestie is te weten of men, onder deze verbintenissen die als commercieel beschouwd worden, diegene moet rekenen die door de handelaars aangegaan worden *met betrekking tot onroerende goederen*.

Ontsnappen de verbintenissen betreffende het onroerend goed dat door de handelaar voor de uitbating van zijn handel gebruikt is, aan het wettelijk vermoeden van commercialiteit ?

Indien ja, in welke mate ?

Het onderzoek van de uitgesproken vonnissen en arresten op dat punt, onthult dat de rechtspraak zich bijzonder verdeeld getoond heeft tot in deze laatste jaren.

Ten gevolge van zekere uiteenlopende fundamentele begrippen was de verwarring groot, en dit gebrek aan eenheid scheen des te betreurenswaardiger daar onder de gestelde moeilijkheden het probleem van de respectieve bevoegdheid der burgerlijke of der handelsrechtbanken voorkwam. Indien de talrijke daden, die de handelaar verricht ter gelegenheid van zijn handelsbedrijvigheid met betrekking tot onroerende goederen, verbintenissen voortbrengen die onveranderlijk van burgerlijke aard zijn, moet de Rechtbank van Koophandel zich altijd onbevoegd verklaren de betwistingen die naar aanleiding hiervan ontstaan, te beslechten. Indien men integendeel aanneemt, dat de verrichting betreffende een onroerend goed als dusdanig geen oorzaak heeft die vreemd is aan de koophandel, blijkt de bevoegdheid der handelsrechtbank zeker en exclusief, zolang niet bewezen werd dat de verrichting de handel van de verweerder niet betreft. Moest daarenboven, de rechter nog volgens zijn persoonlijke mening een onderscheid maken tussen de onroerende verrichtingen in verband met de uitgeoefende handel, om de ene als burgerlijk en de andere als commercieel te beschouwen, dan wordt de « puzzle » erger en zal de

pleiter waarlijk niet weten voor welke rechtsmacht hij moet dagvaarden. Hij loopt gevaar van de handelsrechtsmacht naar de burgerlijke rechtsmacht verzonnen te worden of omgekeerd, en aldus het geding waarin hij partij is, zonder einde te zien worden.

In een grondig bestudeerde nota, verschenen in de Revue Critique de Jurisprudence belge (1950, blz. 98 tot 116) heeft Prof. Limpens de beslissingen in het licht gesteld, die zich voor het burgerlijk karakter van zekere daden betreffende onroerende goederen uitgesproken hebben, en degene die hun commercialiteit aangenomen hebben; hij heeft aldus de « ongehoorde wanorde » kunnen aanklagen, die de uiteenlopende opvattingen in de rechtspraak tot grote ergernis der pleiters meegebracht hebben.

Door een reeks arresten gevelde tussen 1947 en 1952, is het Hof van Verbreking gelukkig tussengekomen om een einde te stellen aan de onveiligheid die bestond in de interpretatie van de laatste alinea van artikel 2 van de wet van 15 december 1872. De ontleding van deze beslissingen laat toe de huidige rechtsleer van het Opperste Gerechtshof te doen uitschijnen door drie essentiële regels te formuleren, die drie belangrijke twistvragen oplossen.

I. Door de eerste regel bevestigt het Hof van Verbreking dat *alle verkopen en verhuringen van onroerende goederen daden zijn die een uitsluitend burgerlijk karakter vertonen*. Zelfs indien het goed bestemd is tot de uitoefening van een handel, worden de verbintenissen die voortspruiten uit zijn verkoop of uit zijn verhuring, beschouwd als een oorzaak hebbende die vreemd is aan de handel, in de zin van artikel 2 van de wet van 15 december 1872.

Het blijkt uit dat principe, namelijk wat betreft de bevoegdheid, dat de Rechtbank van Koophandel nooit de geschillen zal mogen beslechten die de verkoop of de verhuring van het voor handelsdoeleinden gebruikt onroerend goed tot voorwerp hebben.

Deze leer wordt gehuldigd in twee arresten : het eerste dd. 28 april 1949 (Pas. 1949, I, 308 met nota van R. H.; J.T. 1949, 342 met nota E. Van Dievoet), het tweede dd. 22 december 1949 (Pas. 1950, I, 268).

In het arrest dd. 28 april 1949 stelt het Hof vast dat het betwist contract de verhuring van een onroerend goed als voornaamste voorwerp heeft. Een handelaar neemt een huis in huur om er een café uit te baten, en belooft dat hij zich bij een bepaald leverancier van bieren zal voorzien. Hij voert zijn verbintenis niet uit en wordt gedagvaard voor de burgerlijke rechtsmacht ter vernietiging van de pacht. De huurder betwist de bevoegdheid van de rechter bij wie de zaak aanhangig is en houdt staande dat alleen de Rechtbank van Koophandel bevoegd is, omdat, beweert hij, zijn verbintenis van herbergier-handelaar een handelskarakter vertoont; zij spruit voort uit een overeenkomst die door toepassing van artikel 2 van de wet van 15 december 1872 geen oorzaak heeft, die vreemd is aan zijn handel.

Het opperste gerechtshof heeft deze bewering verworpen.

In het arrest dd. 22 december 1949 stelt het Hof insgelijks vast dat de betwiste overeenkomst een verhuring van een onroerend goed uitmaakt: het contract verleende aan een handelaar het tijdelijk gebruik en het genot van een toneelzaal met het oog op Music-Hall- en filmvertoningen, met last voor de huurder deze bestemming te eerbiedigen en aan de verhuurster zekere sommen te betalen waarvan het bedrag moest afhangen van de resultaten der uitbating. De huurder, die voor de burgerlijke rechter gedagvaard was wegens niet uitvoering van zijn verbintenissen, beweerde dat enkel de Rechtbank van Koophandel bevoegd was, daar de verbintenissen van de uitbater van een toneelzaal ten opzichte van diegene die er hem het genot van afgestaan heeft, in de zin van artikel 2, laatste alinea, van de wet van 15 december 1872 om handelsredenen aangegaan zijn. Het opperste gerechtshof heeft ook deze stelling verworpen.

Waarom beslist het Hof, ondanks de klare tekst en de zeer algemene bewoordingen van de laatste alinea van artikel 2 van de wet van 1872, die uitvaardigt: «alle verbintenissen van kooplieden zijn daden van koophandel, tenzij bewezen is dat zij een oorzaak hebben vreemd aan de koophandel», dat de verbintenissen die uit een onroerend verkoops- of verhuringscontract voortspruiten enkel burgerlijke verbintenissen zijn, zelfs wanneer het gekochte of verhuurde onroerend goed bestemd is tot de uitbating van een handel? Omdat deze regel, die overigens door geen enkele wettekst in uitdrukkelijke bewoordingen geformuleerd wordt, zich steunt op een lange traditie die de opstellers van het burgerlijk wetboek, alsook de wetgevers van 1872, hebben willen behouden.

Het argument is beslissend: welke ook de gebruikte woorden wezen, de wil van de wetgever moet geëerbiedigd worden wanneer deze wil als zeker voorkomt. Het is niet, zoals men beweerd heeft, de wet naar omlaag halen of de wetgever vernederen, wanneer men aan de wettelijke tekst de draagwijdte toekent, die de wetgever zelf aan deze tekst heeft willen toekennen.

«Al wat de verkoop en de verhuring van onroerende goederen raakt is burgerlijk.» Ziedaar een traditioneel principe.

De regel aangenomen bij de hervorming van 1872, te weten: «elke verbintenis van kooplieden is daad van koophandel, tenzij bewezen is dat zij een oorzaak heeft die vreemd is aan de koophandel», komt uit het Frans recht. Artikel 632 van het wetboek van 1807 hield inderdaad voor daden van koophandel «elke verbintenis tussen handelaars, kooplieden en banken». Welnu, in Frankrijk werden vóór 1872 de verkoop en de verhuring van onroerende goederen altijd beschouwd als uiteraard burgerlijke verrichtingen.

In een studie gepubliceerd in de «Jurisprudence Commerciale des Flandres» (1934, n° 5414), onder de titel «Des obligations contractées par les commerçants relativement à des immeubles» heeft Mr Derijcke, thans professor te Brussel, aan de hand van talrijke citaten bewezen dat de opstellers aan de wetboek van koophandel van 1807, deze daden wel beschouwd hebben als van burgerlijke aard en hij kan de opzoeking die hij in het verleden gedaan heeft, besluiten door de volgende opmerking: «Indien men rekening houdt met de historische evolutie van de handelswetgeving, is de thesis van de commercialiteit der daden die betrekking hebben op onroerende goederen onhoudbaar».

Laten we deze mening nazien en opzoeken welke de Franse rechtsleer geweest is van 1807 tot 1872, tijdstip waarop de Belgische wetgever de tekst bepaald heeft die nog altijd in zwang is. De traditionele stelling steunt zich namelijk op een verklaring van Portalis, waarvan het verslag door Locré werd opgemaakt (1), die als secretaris-generaal van de Raad van State zeer levendig deel nam aan het opstellen van de Napoleontische wetboeken (2): «De goederen worden verdeeld in roerende en onroerende goederen. Het is de meest algemene en de meest natuurlijke verdeling. De onroerende goederen van ieder land zijn het gemeenschappelijk bezit van de inwoners... Maar de roerende goederen, zoals het geld, de biljetten, de wisselbrieven, de aandelen in de banken of in de vennootschappen, de schepen, al de koopwaren, behoren aan de ganse wereld. Het onderscheid tussen de onroerende goederen en de roerende zaken geeft ons de idee van de uiteraard burgerlijke en handelszaken; de roerende rijkdommen zijn het aandeel van de handel, de onroerende goederen vallen in het bijzonder binnen het gebied der burgerlijke wet.»

Men weet dat het doctrinaal werk, dat met de meeste luister de juridische handelsgedachte kenmerkt in de eerste helft van de XIXe eeuw, de «Cours de droit commercial» is, van Pardessus die de schep- per was van het onderwijs van het handelsrecht in de Faculteit van Parijs en die er doceerde van 1810 tot 1830 (3). In de uitgave van 1833, in 5 delen, lezen wij het volgende met betrekking tot het vermoeden van commercialiteit, d. I, n° 52: «Dit vermoeden houdt nog op te bestaan in al de gevallen, waarin de grond zelf en het voorwerp van de onderhandeling aanduiden dat zij vreemd is aan de handel. Aldus zouden niet enkel de familieschikkingen om de erfenissen of andere dergelijke rechten te verdelen, maar ook de verkopen van onroerende goederen, de verhuringen van deze soort goederen (Cassatie, 14 oktober 1791), tot welk gebruik men ze ook bestemd heeft, alhoewel door handelaars ondertekend, geen daden van koophandel zijn.»

Het «Manuel de droit commercial» van Bravard-Veyrières, professor van handelsrecht in de Faculteit van Parijs sedert 1832, verschenen in 1838, dat een groot succes kende, bevat een summier uiteenzetting van de oplossingen eigen aan het handelsrecht. In de derde uitgave van dit werk onderzoekt de auteur de bevoegdheid der rechtbanken van koophandel (bl. 58); hij trekt het principe, dat het handelsrecht vreemd blijft aan de onroerende verrichtingen, niet in twijfel.

In 1861 verschijnt de vermaarde «Traité théorique et pratique de droit commercial», in 5 delen, van Delamare en Le Poitvin, betekenisvolle datum in de Franse rechtsleer van het handelsrecht. Deze auteurs schrijven: «Enkel de roerende zaken vallen in het handelsgebied om twee redenen: de eerste spruit voort uit de natuur der zaken, namelijk dat de eerste zen-

ding van de handel bestaat in het voorzien in de natuurlijke behoeften van de mens; welnu, enkel de roerende zaken zijn vatbaar voor een min of meer volmaakt verbruik. De tweede reden is zuiver van wettelijke aard: de wet zelf betitelt de verrichtingen die roerende goederen tot voorwerp hebben, als commercieel». Het principe wordt aanvaard als algemene waarheid.

Al deze leerstellige opvattingen spruiten dus voort uit dezelfde absolute zienswijze.

Maar hebben wij wel deze traditie, die het Hof van Verbreking inroept en die ons zo stevig gevestigd schijnt, begrepen? Om er zekerheid van te hebben loont het de moeite de huidige Franse auteurs te raadplegen, die zich met het probleem bezig gehouden en de geschriften van hun voorgangers ontleed hebben: allen erkennen het bestaan van het principe.

Laat ons namelijk beroep doen op het gezag van drie hedendaagse commercialisten, die alhoewel gekant tegen de traditionele oplossing, haar voortdurend karakter in een nog jong verleden aannemen.

Men leest in Escarra, «Cours de droit commercial», nieuwe uitgave (1952), n° 134 d: «Zoals op traditionele wijze de onroerende verrichtingen niet als objectieve daden van koophandel beschouwd worden, zo ook weigeren de klassieke rechtsleer en de rechtspraak, door een gelijklopende oplossing, deze reeks verrichtingen van de commercialiteit door betrekking te laten genieten en dit om de reeds gekende redenen. Zo hebben oude arresten geoordeeld dat de aankoop of de verhuring door een handelaar van een onroerend goed om er een handel te vestigen een burgerlijke daad bleef.»

Ook Ripert (Traité élémentaire de droit commercial, 3e uitgave, 1954) kan het bestaan van het traditioneel principe niet ontkennen, wanneer hij het, door de kracht der traditie, in stand houden van de valse idee aanklaagt (zie n° 146), dat een verrichting betreffende een onroerend goed steeds uiteraard een burgerlijke daad is. In n° 293 erkent hij ook, dat de traditie wil dat de onroerende goederen binnen het toepassingsgebied der burgerlijke wet vallen.

Hamel en Lagarde van hun kant verheffen in hun «Traité de droit commercial» (1955) tot de waarde van een principe: «dat het in Frankrijk traditioneel is, dat al de verrichtingen met betrekking tot onroerende goederen uit het handelsrecht gesloten worden». Deze auteurs leggen de nadruk op de wil van de opstellers van het wetboek van 1807: elke aankoop van onroerende goederen, zowel met het oog op de verhuring (verrichting van belegging, waarvan het begrip strijdig is met het handelsbegrip, daar de belegging de veiligheid beoogt, terwijl de handel belangrijke winsten, die opwegen tegen verliesrisico's, tot doel heeft), als met het oog op de herverkoop, van de daden van koophandel uit te sluiten. Artikel 632 commentarieërend, merken zij op dat de juristen van 1807 zeer wel de onroerende verrichtingen kenden; zij wisten welke speculaties waren ontstaan in verband met de onroerende goederen en de nationale goederen onder de Revolutie en het Directoire, en zij hebben gedacht dat zij de ontwikkeling ervan zouden vergemakkelijken door aan deze speculatie een handelskarakter te verlenen. Zij wisten ook dat de onroerende goederen voor de Franse burgerij de meest kenschetsende voorwerpen der beleggingsverrichtingen uitmaakten en oordeelden daarom dat zij uit het handelsgebied gesloten blijven. Men moet dus aannemen dat hun bedoeling vast stond om zowel de aankopen van onroerende goederen om ze terug te verkopen, als de

aankopen van onroerende goederen om er het gebruik van te verhuren, van het handelsgebied uit te sluiten.

Deze zelfde auteurs erkennen ook, dat de commercialisten van de laatste eeuw (4) en de meerderheid der toenmalige arresten aan de onroerende verrichtingen als accessorium van een handelsdaad gesteld, het handelskarakter geweigerd hebben: dit is het geval voor de handelaar die een onroerend goed huurt of koopt om er een handelsbedrijvigheid uit te oefenen.

Indien we breedvoerig de nadruk hebben gelegd op het bestaan van een sterke traditie in Frankrijk, die, onder de invloed van het wetboek van 1807, vóór 1872, de aankoop en de verhuring van onroerende goederen uit de sfeer van het handelsrecht sloot, is het omdat onlangs zekere Belgische auteurs gemeend hebben de werkelijkheid ervan in twijfel te kunnen brengen — wat ons klaarblijkelijk in strijd schijnt met de historische werkelijkheid — en omdat in België, zowel sedert 1807 als na het stemmen van de wet van 15 december 1872, deze traditie gevolgd werd (Hamel en Lagarde, n° 184, in fine).

In de besprekingen die plaats grepen in het Parlement bij het stemmen van de wet van 1872, is er nooit spraak geweest een verandering aan het begrip der handels- of burgerlijke daden of verbintenissen te brengen door het begrip van commercialiteit, zoals het aanvaard was onder het wetboek van 1807, uit te breiden; men sloot toen uit het vermoeden van commercialiteit: de aankoop en de verhuring van onroerende goederen door een handelaar aangegaan met het oog op de uitbating van zijn handel.

In de reeds gemelde studie besluit Mr De Rijcke zijn commentaar over de draagwijdte van de wijziging die in 1872 aan artikel 632 van het wetboek van 1807 aangebracht was, met te zeggen, dat de bedoeling van de Belgische wetgever van 1872 niet is geweest het begrip van commercialiteit van de door de handelaars gestelde daden te verruimen en dat bijgevolg, wat men onder het wetboek van 1807 vreemd achtte aan de handel, dit nog is onder het gezag van de huidige wetgeving.

Prof. Namur, die actief deel heeft genomen aan de voorbereiding van de nieuwe wetgeving, na de nadruk te hebben gelegd op het feit dat de aankopen of verkopen van onroerende goederen (n° 39), alsook de verhuringen of de onderverhuringen van onroerende goederen (n° 59) nooit objectieve daden van koophandel zijn, schrijft in zijn werk «Le Code de commerce révisé»: «Het wettelijk vermoeden van de laatste bepaling van artikel 2 houdt op, wanneer de handelaar, die een verbintenis aangegaan heeft, bewijst dat deze een oorzaak heeft die vreemd is aan de handel. Het bewijs kan geleverd worden door alle rechtsmiddelen, zelfs door eenvoudige vermoedens, overgelaten aan de wijsheid der magistraten.

Aldus blijft het wettelijk vermoeden zonder uitwerking wanneer het voorwerp van een onderhandeling voldoende aanduidt dat deze vreemd is aan de handel, wanneer het bijvoorbeeld gaat om een verkoop of om een verhuring van onroerende goederen» (n° 106).

Welnu, vergeten we niet dat Namur schrijft op een tijdstip dat de letterlijke interpretatie van de wet een speciaal prestige geniet.

Uit deze uiteenzetting blijkt dat, door de regel te bekrachtigen waarbij gelijk welke verkoop of verhuring van onroerende goederen het karakter vertoont van uitsluitend burgerlijke daad, het Hof van Verbreking niet alleen een einde gesteld heeft aan een juridische noodlottige onveiligheid, maar ook getrouwd de traditionele wil van de wetgever van 1872 heeft weergegeven.

De twee arresten van het Hof van Verbreking, bewaker van de juridische orthodoxie, leggen er met reden de nadruk op dat de wetgever, daar hij onder de daden die artikelen 2 en 3 van de wet van 15 december 1872 als daden van koophandel beschouwen, hetzij door zich zelf, hetzij in verband met de hoedanigheid van handelaar, geen melding gemaakt heeft van om het even welke verkoop of verhuring van onroerend goed, zijn wil heeft te kennen gegeven aan de verkopeningen en de verhuringen van onroerende goederen een zuiver burgerlijk karakter te bewaren, dat hun door een lange traditie werd verleend. Hij wenste eveneens de verbintenissen, die deze contracten aan de partijen opleggen, als vreemd aan de handel te beschouwen. De opmerking is van gewicht wanneer men zich de traditionele opvatting die in 1872 in voege was, herinnert. Indien de toenmalige wetgever van oordeel was geweest dat gebroken moest worden met de traditie en dat de aankoop van een onroerend goed om het terug te verkopen of te verhuren, evenals elke verhuring van onroerend goed een daad van koophandel konden worden, waarom zou hij dan zo zorgvuldig in artikel 2 bedongen hebben dat slechts de *aankoop en verhuring van onroerende goederen* als daden van koophandel te beschouwen zijn?

In 1872 is de wetgever absoluut niet onwetend nopens het bestaan van een handel in onroerende goederen en de onroerende speculaties waren talrijk op het ogenblik dat het parlement de wet besprak. De wetgever heeft niet gewild — de bewoordingen die hij gebruikt zijn formeel — dat de aankoop en verhuring van onroerende goederen als wezenlijke daden van koophandel zouden beschouwd worden terwille van de gekende beweegredenen. Ware hij niet onlogisch geweest ten opzichte van de door hem aangenomen traditie, had hij werkelijk dezelfde verrichtingen als commercieel erkend, alleen om reden dat ze de daad van een handelaar zouden zijn? Vertoont de onroerende verrichting immers geen absoluut burgerlijk karakter in se? Het bestaan van deze burgerlijke traditie in 1872, stevig gevestigd, doet ons aannemen dat indien de toenmalige wetgever had willen toelaten dat de verbintenissen betreffende onroerende goederen — verkoop en verhuring — daden van koophandel door betrekking (of subjectief) werden, hij er zich uitdrukkelijk over zou uitgesproken hebben. Dit kon gebeuren door artikel 2, laatste alinea, bijvoorbeeld aan te vullen met de volgende woorden: «zonder de verbintenissen betreffende de verkoop en de verhuring van onroerende goederen uit te zonderen». Welnu, hij heeft dit niet gedaan.

Men zal willen opmerken dat de moeilijkheid die wij onderzoeken betreffende de interpretatie van de laatste alinea van artikel 2 van de wet van 15 december 1872, totaal vreemd blijft aan een andere kwestie: ware het niet wenselijk de wet te wijzigen overeenkomstig de moderne strekkingen tot commercialisatie der onroerende verrichtingen? Dit probleem zal ik niet behandelen. Ik zal enkel terloops zeggen dat de eigendom der onroerende goederen en de vestiging van reële onroerende rechten, ons vooral schijnen af te hangen van het burgerlijk recht, en dat een wijziging van het thans door het Hof van Verbreking bekrachtigd systeem een doordachte studie noodzakelijk zou maken met betrekking tot de gevolgen, die een verandering meebrengen zou op gebied van bevoegdheid.

II. De tweede regel aangenomen door het Hof van Verbreking is niet meer revolutionair dan de eerste: *de verbintenissen aangegaan door een handelaar die een handelsfonds afstaat of verwerft, hebben*

*een handelskarakter, alhoewel onder de constitutieve elementen van dit fonds, de huur van een onroerend goed voorkomt.* Inderdaad, de omstandigheid dat het handelsfonds namelijk een pacht omvat, maakt van dit fonds geen onroerende zaak.

Aldus worden de verbintenissen ontstaan uit het contract van verhuring, van overdracht of van verwerving van een handelsfonds — entiteit die verschillende elementen groepeer — door de laatste alinea van art. 2 der wet van 15 december 1872, als uiteraard commercieel vermoed; door zijn inlijving bij het handelsfonds, is de handelspacht deelachtig aan het handelskarakter van het fonds.

Die opvatting, overeenstemmend met de rechtsleer<sup>(5)</sup>, spruit voort uit drie arresten. a) Het eerste dateert van 22 mei 1947, Pas. 1947, 212; Jur. Comm. Brux. 1947, 282, J.T. 1947, 386. Het beslist dat de verbintenissen die de uitbater van een handelsfonds tegenover de verhuurder van dit fonds terwille van de handel gesloten heeft, een handelskarakter vertonen.

Het Hof stelt vast: dat de overeenkomst die de partijen bindt de verhuring van een *handelsfonds* als voorwerp had — dit wil zeggen een geheel van zaken geschapen om — in casu — de uitbating van een melkerij te verzekeren, en niet onderscheidenlijk de verschillende elementen in dit geheel verenigd; dat, wat de uitbating van dit fonds betreft en namelijk in de verhuring der gebouwen, de huurders te kortgekomen zijn aan hun verplichtingen tegenover de vennootschap-verhuurster en dat, door bedrog in de uitbating van het fonds, zij de goede naam van dit laatste in opspraak gebracht hebben;

dat deze verbintenissen der huurders een handelskarakter hadden en bijgevolg de burgerlijke rechter in principe niet bevoegd was om er kennis van te nemen.

Hoe rechtvaardigt het Hof deze beslissing? Door twee overwegingen die logisch uit elkander volgen:

«Overwegende dat de uitbating van een handelsfonds de hoedanigheid van handelaar aan de uitbater toekent (Wetboek van Koophandel, artikel 1).

Overwegende dat de verbintenissen, die de uitbater moet vervullen jegens hem die hem dit fonds in huur gegeven heeft, ver van een oorzaak te hebben die vreemd is aan de handel in de zin van artikel 2, laatste alinea van het Wetboek van Koophandel, gesloten zijn om handelsredenen.»

b) Het tweede arrest dagteekent van 16 september 1948 (J.T. 1948, 652, Jur. Comm. Brux. 1949 met de nota R.D., Pas. 1948, I, 49). Het Hof past enkel op de overdracht van het handelsfonds de rechtsleer toe die het reeds bekrachtigd had in zijn arrest van 22 mei 1947.

De feiten waren de volgende: Door overeenkomst d.d. 22-8-1938, staat X aan Y een beenhouwerij-spek-slagerijhandel af, die hij uitbaatte in een onroerend goed dat hem toebehoorde en in dezelfde overeenkomst verhuurt X aan dezelfde Y dit onroerend goed voor een periode van 9 jaar. Een betwisting ontstaat nopens de duur van de pacht en de kwestie die ons speciaal aangaat is te weten of de verbintenissen, op zich genomen door de overdrager van het fonds betreffende het onroerend goed, van commerciële of van burgerlijke aard waren.

In zijn arrest stelt het Hof van Verbreking vast dat de pacht een der constitutieve elementen was van de afstand van het handelsfonds, en daar dit laatste een handelskarakter vertoont, beslist het Hof dat de verbintenissen, die voortspruiten uit de pacht van het

onroerend goed waarin deze handel wordt uitgebaat, ook het handelskarakter moeten vertonen.

Wij kennen reeds de redenen van het Hof. Krachtens artikel 2 van de wet van 15 december 1872 worden alle verbintenissen der kooplieden als daden van koop-handel beschouwd, tenzij het bewezen is dat de verbintenis een oorzaak heeft die vreemd is aan de handel; de verbintenissen aangegaan door de verkoper ter gelegenheid van de overdracht van zijn handel hebben geen oorzaak die vreemd is aan de handel en zij moeten dus als daden van koophandel beschouwd worden.

Daar nu de verbintenissen, die voor de afstanddoener voortspruiten uit de pacht van het onroerend goed in hetwelk deze handel wordt uitgebaat, dezelfde aard hebben als de overdracht van het handelsfonds, waarvan de gezegde pacht een der constitutieve elementen is, zijn ze commercieel.

In dit arrest neemt het Hof dus aan dat de verbintenissen van de verpachter moeten beschouwd worden als handelsverbintenissen door het feit dat de pacht haar oorsprong vindt in een daad van koop-handel, hier de overdracht van een handelsfonds. Het blijkt logischerwijze uit deze stelregel, dat in principe, tenzij krachtens een bijzondere wettelijke bepaling een andere rechtsmacht uitdrukkelijk geroepen is om kennis te nemen van de betwisting, de Rechtbank van Koophandel bevoegd is, wanneer de verbintenissen die voortvloeien uit de pacht een handelskarakter hebben in hoofde van de verweerder.

c) Het derde arrest dagtekent van 5 april 1951 (Jur. Comm. Brux., 1951, 331, met nota van R. Deb.). De vroeger bekrachtigde principes herhalende, beslist het Hof dat diegene die een handelsfonds overneemt om er de uitbating van voort te zetten, een handelsdaad verricht, zodat de verbintenissen die er voor de overnemer uit voortvloeien een handelskarakter hebben. De pacht van het huis, waarin het handelsfonds wordt uitgebaat, heeft ook, als bijkomend element van dit handelsfonds, een handelskarakter, en de verbintenissen waartoe de afgestane pacht voor de overnemer aanleiding geeft, zijn daden van koop-handel.

Een overdrachtgever van een handelsfonds had door het contract van overdracht, het onroerend goed dat diende tot de exploitatie in pacht gegeven.

Met de bedoeling de betaling van de achterstallige huurgelden en de verbreking van de pacht te vervolgen, had hij de cessionaris gedagvaard voor de burgerlijke rechter. Het Hof verklaart dat de handels-rechtsmacht bevoegd was, gezien de verbintenis van de overnemer commercieel was. Het kondigt af dat, in onderhavig geval, de pacht van het onroerend goed slechts een element vormde van het handelsfonds.

Overigens — en dit punt verdient ook de aandacht — oordelend dat de pacht haar handelskarakter dankt aan het feit dat zij een der constitutieve elementen van het handelsfonds is, moet het Hof noodzakelijk aannemen dat het fonds een homogene universaliteit uitmaakt, die een eigen juridisch regime geniet.

De reden van de commercialisatie toegekend aan de pachten van onroerende goederen, die met de overdracht en de verhuring van handelszaken samengaan, sluit in zich dat het Hof geen eenvoudige samenvoeging van waarden in het handelsfonds ziet zoals sommigen dit gemeend hebben, en neemt aan dat het begrip « handelsfonds » een juridische entiteit is, verschillend van de elementen die haar samenstellen.

III. Ten slotte komen we aan de derde regel, naar mijn oordeel de belangrijkste. Een nieuw domein be-

tredend, beslist het Hof van Verbreking in een arrest d.d. 18 december 1952 (Jur. Comm. Brux. 1953, 10, met nota R. Deb.) dat: *de verbintenissen der kooplieden betreffende de uit te voeren werken aan hun onroerende goederen een handelskarakter vertonen, tenzij het bewezen is dat zij een oorzaak hebben die vreemd is aan de handel.*

Het geval nopens hetwelk deze gewichtige beslissing werd geveld, wordt aldus samengevat.

Een architect maakte aanspraak op de betaling van het ereloon dat hem verschuldigd was voor de wederopbouw, de verandering en de inrichting van fabrieken die toebehoorden aan een handelsvennootschap. Deze laatste hield staan dat haar verbintenis tot betaling een burgerlijk karakter had, daar de aangegane verbintenissen betrekking hadden op onroerende goederen.

Het Hof van Verbreking verwerpt deze stelling.

Uit de vaststelling van de rechter nopens de grond der zaak vloeit het voort, zegt het Hof, dat de fabrieken, voor de wederopbouw, de verandering en de inrichting waarvan de architect met de vennootschap gehandeld heeft, een productiviteitsmiddel van koopwaren uitmaakten, handelsvoorwerp van de vennootschap, en daaruit moet men noodzakelijk afleiden dat het niet bewezen is dat de aldus door de vennootschap aangegane verbintenissen een oorzaak hebben die vreemd is aan de handel.

Bijgevolg wordt het vermoeden van commercialiteit vastgesteld door artikel 2, laatste alinea van de wet van 15 december 1872 toepasselijk op de verbintenissen van de vennootschap tegenover de architect (6).

Het Hof voegt er aan toe, dat men tevergeefs zou inroepen dat de verbintenissen der kooplieden betreffende aan hun onroerende goederen uitgevoerde werken niet vermeld zijn in de opsomming der wezenlijke daden van koophandel, opsomming bevat in voormeld artikel 2, om er uit af te leiden dat aan deze verbintenissen zelfs als daden van koophandel geen handelskarakter mag toegekend worden ter wille van de hoedanigheid van hem die ze gesteld heeft.

De eindbeschikking van het gezegde artikel bedoelt juist de daden, die, daar ze in deze opsomming niet voorkomen, geen wezenlijke daden van koophandel zijn.

Het arrest van het Hof van Verbreking d.d. 18 december 1952 mag niet gescheiden worden van deze d.d. 22 april 1949 en d.d. 22 december 1949, zodat de derde regel verenigd moet worden met de eerste, wat tot de volgende stelling leidt:

*Met uitzondering der verkopen en verhuringen van onroerende goederen die uiteraard altijd burgerlijk zijn, kunnen alle andere verrichtingen betreffende onroerende goederen daden van koophandel worden, door toepassing van artikel 2, laatste alinea van de wet van 15 december 1872. Dit is een nieuwe en zeer kostbare toelichting.*

We hebben gezien dat krachtens de traditie, de daden door handelaars verricht met betrekking tot onroerende goederen, van burgerlijke aard zijn, maar de rechtspraak was ten eerste verdeeld wanneer het er om ging, juist de toepassingsfeer af te bakenen van het traditioneel principe: al wat de onroerende goederen betreft, heeft het karakter van uitsluitend burgerlijke daden. In dit opzicht dringt zich een stellige en formele traditie op. Geen enkele letterlijke interpretatie van de wettekst zou ze kunnen doen verdwijnen.

Maar deze absolute zekerheid betreft slechts twee soorten van contracten *verkoop en verhuring* en bijgevolg moeten alle andere verrichtingen van onroerende aard binnen het domein vallen van het wettelijk

en algemeen vermoeden van commercialiteit, wanneer zij verbintenissen voor de handelaar tot stand brengen.

Volgens een tweede stelling ging een goed gevestigde traditie nog verder. Het is zeker dat de voorstanders van deze leer een gebruik, dat strijdig is met de formele wettekst, erkenden, een gebruik waardoor «alles wat de verkoop en de verhuring van onroerende goederen raakt, burgerlijk is». Maar men moet, in deze tweede stelling, de regel uitbreiden tot al de andere overeenkomsten betreffende onroerende goederen van natuur, zoals de oude auteurs dit wensten (7).

Waarom, zeggen zij, heeft men in 1872 en vroeger gewild dat de verrichtingen met betrekking tot onroerende goederen altijd uitgesloten zijn van de daden van koophandel? Omdat de handelswet essentieel zaken die verplaatst worden, die overgeleverd worden van hand tot hand, veronderstelt (zie namelijk Luik, 20 december 1915, Pas. 1915-1916, II, 264).

De beweegreden zelf van de uitsluiting zou het criterium aanduiden dat diende toegepast en de te volgen regel aantonen.

Telkens de verbintenis aangegaan was ter gelegenheid van de handel, is er vermoeden van commercialiteit. Nochtans, het volstrekt burgerlijk karakter van de verbintenis betreffende een onroerend goed in aanmerking genomen, zal dit vermoeden ophouden telkens wanneer de verbintenis voor oorzaak heeft een zaak die rechtstreeks met de aarde, de grond of een gebouw op deze grond opgetrokken, verbonden is, een zaak die men zich niet kan indenken zonder de grond die haar tot steun dient of die, ten gevolge van het feit dat ze vast met de grond verbonden werd, haar eigen karakter verliest, om voortaan het lot te volgen van het goed waaraan ze gehecht is.

Het Hof van Verbreking heeft zich voor de beperkte interpretatie van de traditionele regel uitgesproken; het heeft geweigerd het begrip «oorzaak die vreemd is aan de handel» uit te breiden tot andere verbintenissen dan diegene die voortvloeien uit de verhuring en de verkoop van onroerende goederen; het heeft aan het vermoeden van commercialiteit, bepaald door de laatste alinea van artikel 2 der wet van 15 december 1872, een nieuwe kracht verleend.

Enkele praktische toepassingen zullen gans het belang doen begrijpen dat aan de laatste beslissingen van het opperste gerechtshof gehecht is.

Voortaan — en de oplossing was vroeger niet minder zeker — zal de handelaar, die in de onroerende goederen waarin hij zijn handel uitoefent, werken doet uitvoeren of die zijn magazijn moderniseert, de *handelsverbintenis* op zich nemen de prijs er van aan de ondernemer te betalen en het ereloon waarop de architect kan aanspraak maken te vereffenen; zijn verbintenis om de premies te betalen van verzekeringen die hij aangegaan heeft om de risico's van de nijverheidsgebouwen te dekken, zal een handelskarak-

ter hebben, en zo ook zal commercieel zijn de verbintenis om de kosten van een installatie van een hijs-toestel, een lift, centrale verwarming of elektrische verlichting te kwijten, alhoewel deze zaken slechts nut voor de koper zullen opleveren, wanneer zij aan de gebouwen gehecht zijn.

\* \* \*

De verdienste van het Hof van Verbreking is, dat het, door het innemen van een duidelijke stelling, aan de rechtsonderhorigen een veiligheid verschaft heeft die tot nu toe op belangrijke punten in een wanordelijke stof ontbrak.

Deze goedkeuring sluit echter niet in dat de bekrachtigde oplossingen niet vatbaar zijn voor kritiek «de lege ferenda» of dat ze een harmonisch geheel zouden vormen. Met het oog namelijk op de nauwe verwantschap die bestaat tussen het in huurnemen van lokalen waarin de handel uitgeoefend wordt en de handel zelf, ware het wellicht wenselijk dat de wetgever de redactie van de laatste alinea van artikel 2 der wet van 15 december 1872 zou wijzigen en uitdrukkelijk het begrip van commercialiteit door accessorium zou uitbreiden tot de huurcontracten aangegaan door een handelaar wat betreft de onroerende goederen waarin hij zijn onderneming uitbaat.

Nochtans zou deze oplossing het nadeel vertonen de Rechtbank van Koophandel bevoegd te maken in huur-zaken en men zou als correctief, een verplichte bevoegdheid moeten geven aan de burgerlijke rechter, in het onderhavig geval aan de Vrederechter, die bij ons reeds gespecialiseerd is in zake de handelseigendom.

Anderzijds is het logisch dat men er zich over verwondert, dat, indien de verbintenissen door de pacht van onroerende goederen aan de handelaar opgelegd, volstrekt en uitsluitend als van burgerlijke aard beschouwd worden, en niet kunnen veranderen van aard door betrekking tot de handelaar en tot zijn handelsbedrijvigheid, deze zelfde verbintenissen, burgerlijk in hun wezen, in handelsverbintenissen zullen veranderd worden, wanneer de onroerende verrichtingen verband houden met het handelsfonds. Dat is voor de ongewijden een nogal eigenaardig verschijnsel van juridische alchimie!

Prof. L. FREDERICQ.

(1) Discours préliminaire du Code civil, p. 300.

(2) Zie Hamel en Lagarde. *Traité de droit commercial*, p. 29.

(3) Zie Hamel en Lagarde, op. cit. p. 94.

(4) Vgl. Lyon-Caen en Renault, deel I, nr 970; Thaller en Percey, deel I, nr 70; Lacour en Bouteron, deel I, nr 69.

(5) Zie Fredericq, *Traité I*, nr 56 en deel II, nr 38. *Rép. pratique de droit belge*, V° Fonds de commerce, nr 113 en vlg. Daubresse: *Novelles, Droit commercial*, deel I nrs 39, 93 en 123 en 315, *Des commerçants*.

(6) In dezelfde zin: Gent, 9 Juli 1949, Pas. 1949, II, 42.

(7) Zie Derijcke, op. cit., p. 95 en volgende.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

# RECHTSPRAAK

## HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 23 juni 1955.

Voorzitter-Verslaggever: M. Fettweis.  
Advocaat-Generaal: Mr. Depelchin.  
Advocaten: Mrs. Delacroix en Demeur.

### Burgerlijke Rechtsvordering. — Evocatie.

*Volgens artikel 473 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering mag de rechtbank van beroep van de evocatie enkel gebruik maken door bij één en hetzelfde vonnis definitief over de feitelijke toedracht van de zaak uitspraak te doen.*

*Waar zij evoceert, terwijl de zaak niet in staat was om definitief berecht te worden, heeft de bestreden sententie het in het middel aangehaalde artikel 473 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering geschonden.*

P.V.B.A. Léopold en Hubert Renwart t/ De Voghel J.

Gelet op de bestreden sententie, d.d. 1 juli 1952 gewezen door de Werkrechtersraad van beroep te Brussel, kamer voor bedienden;

Over het eerste middel, schending van artikelen 464 en 473, en inzonderheid 473, 1° en 2° lid, van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering, gewijzigd en aangevuld bij artikel 13 van de wet van 15 maart 1932, tot wijziging van de wetten op de organisatie en de bevoegdheid, van artikelen 1134, 1319, 1320 en 1322 van het burgerlijk wetboek, schending van de principes betreffende de graden van rechtsmacht en onder meer van artikelen 45 en 85 van de wet van 9 juli 1926 op de werkrechtersraden, en van artikelen 8 en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, na de twee beroepen vonnissen vernietigd te hebben, en verklaard te hebben dat de Werkrechtersraad ten deze bevoegd was, aanlegster in verbreking veroordeeld heeft om aan verweerder een vergoeding van 38.000 frank te betalen wegens contractbreuk zonder opzeggingstermijn, aldus ten gronde uitspraak doende over een der punten van de oorspronkelijke eis, ofschoon een expertise gelastend, vooraleer verder recht te doen,

dan wanneer, aangezien de eerste rechters niet over de grond beslist hadden, de grond der zaak niet bij de Werkrechtersraad van beroep aanhangig was door de devolutive werking van de ingestelde hogere beroepen, en dan wanneer hij daarvan niet vermocht kennis te nemen door zijn recht van evocatie aan te wenden dan op de voorwaarde tegelijkertijd definitief over de grond uitspraak te doen door een zelfde arrest, wat hij niet doet aangezien hij, vooraleer recht te doen over zekere punten van de oorspronkelijke eis, een onderzoeksmaatregel gelast:

Overwegende dat de bestreden sententie, te niet doende de sententie op 19 december 1950 door de Werkrechtersraad te Brussel gewezen, waarbij dezelve een onderzoek gelastte ter bepaling van de bevoegdheid, en de sententie op 2 juli 1951 gewezen, waarbij dat rechtscollege, na enquête, zich onbevoegd verklaart, de Werkrechtersraad bevoegd verklaart, de aanleggende vennootschap veroordeelt om aan verweerder de som van 38.000 frank te betalen, vermeerderd met de gerechtelijke interesten en de kosten, als schadeloosstelling wegens contractbreuk zonder op-

zeggingstermijn, en een expertise gelast ten einde de aan verweerder verschuldigde provisies en het aan de Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid verschuldigde bedrag te bepalen, opdat, na nederlegging van het verslag, er geconcludeerd en uitspraak gedaan zou worden als het zal behoren;

Overwegende dat het hoger beroep bij het rechtscollege vóór hetwelk het de zaak brengt enkel de door de eerste rechter afgedane vragen aanhangig maakt; dat mitsdien, aangezien de eerste rechter niet over de grond uitspraak gedaan had, de Werkrechtersraad van beroep van de grond van het geschil geen kennis vermocht te nemen dan uit kracht van het recht van evocatie;

Overwegende dat, volgens artikel 473 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering, de rechtbank van beroep van de evocatie enkel gebruik mag maken door bij een en hetzelfde vonnis definitief over de feitelijke toedracht der zaak uitspraak te doen;

Overwegende dat, waar zij evoceert, dan wanneer de zaak niet in staat was om definitief berecht te worden, de bestreden sententie het in het middel aangegevend artikel 473 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering geschonden heeft;

..... (het overige zonder belang).

## HOF VAN VERBREKING

1e Kamer — 17 juni 1955.

Voorzitter: M. Vandermersch.  
Raadsheer-Verslaggever: M. Neven.  
Advocaat-Generaal: M. Dumon.  
Advocaten: Mrs. Struye en Van Rijn.

**Arbeidsongeval. — Oorzakelijk verband tussen het ongeval en de geleden schade. — Artikel 3 van de Arbeidsongevallenwetten schept geen vermoeden ten behoeve van het slachtoffer.**

*Artikel 3 van de gecoördineerde wetten op de Arbeidsongevallen schept geen vermoeden ten behoeve van het slachtoffer.*

*Zo die wetten ingevoerd werden tot bescherming van de arbeiders, stelt geen enkele bepaling daarvan het slachtoffer of zijn rechthebbenden vrij bij toepassing van artikel 1315 B.W. van de levering van het bewijs, dat de geleden schade in het ongeval haar oorzaak vindt.*

De Vaderlandsche N.V. t/ Sebrechts.

Gelet op het bestreden vonnis op 10 juni 1954 in hoger beroep gewezen door de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen;

Overwegende dat, naar luid van de bestreden beslissing, Frans Sebrechts op 26 november 1951 het slachtoffer werd van een arbeidsongeval, waarbij hij van een wagon, die hij loste, ten gronde viel en een polsbreuk opliep; dat hij vervolgens de syndromen van acute maagbloeding vertoonde, op 8 december moest geopereerd worden en op 14 december overleed; dat verweerd, zijn rechthebbenden, uit hoofde van dat overlijden de vergoedingen bepaald door de wet op de

arbeidsongevallen gevorderd hebben; dat de eerste rechter hun eis afgewezen heeft; dat bij hervorming het bestreden vonnis de dood als het gevolg van het arbeidsongeval van 26 november 1951 beschouwd heeft;

*Over het eerste middel*, schending van artikelen 1 en 3 der samengeordende wetten op de Arbeidsongevallen (wet van 24 december 1903 en andere, samengeordend bij Koninklijk besluit van 28 september 1931), 1315 van het Burgerlijk Wetboek, 97 der Grondwet,

doordat het bestreden vonnis na vastgesteld te hebben dat de strafrechtelijke informatie over het kwestieus arbeidsongeval «als bijzonder» summier voorkomt», en dat men «geen enkele feitelijke omstandigheid nader toelichtte zoals de aard van bewerkingen, de wijze van vallen... met een woord alle nadere gegevens met de juiste weergave van het gebeurde»,

beslist heeft dat «gelet op het beschermend karakter van de wet op de arbeidsongevallen en de presumpctie die zij in haar artikel 3 ten voordele van het slachtoffer schept, de mangel aan een degelijk onderzoek niet ten nadele van het slachtoffer mag uitvallen» — en dienvolgens voor recht gezegd heeft dat het overlijden van het slachtoffer het gevolg is van het arbeidsongeval en eiseres veroordeeld heeft tot de betaling der wettelijke vergoedingen,

wanneer artikel 3 der wet op de arbeidsongevallen geen enkele presumpctie schept ten voordele van de slachtoffers der bedoelde ongevallen,

wanneer noch artikel 3 dezer wet noch artikel 1 — in de veronderstelling dat artikel 1 door het bestreden vonnis bedoeld werd — het slachtoffer van een arbeidsongeval vrijstellen van de verplichting het oorzakelijk verband tussen het ongeval en de geleden schade te bewijzen,

wanneer artikel 1315 van het burgerlijk wetboek aan de rechthebbenden van het slachtoffer de last oplegt van het bewijs van dit oorzakelijk verband,

wanneer in subsidiaire orde het onmogelijk is uit te maken in hoeverre het bestreden vonnis op de door hem ingeroepene «presumptie» steunt en wanneer deze onduidelijkheid in de motivering aan het Hof niet toelaat zijn controlerecht uit te oefenen over de wettelijkheid van de bestreden beslissing :

Overwegende dat het bestreden vonnis beslist dat in de val van Sebrechts de oorzaak ligt van de inwendige bloeding, die zijn dood veroorzaakte; dat het die beslissing grondt op de dubbele overweging, eensdeels dat, gelet op het beschermend karakter van de wet op de Arbeidsongevallen en het vermoeden die door haar artikel 3 ten voordele van het slachtoffer wordt ingesteld, de mangel aan een degelijk onderzoek niet ten zijnen nadele mag uitvallen, anderdeels, dat er overigens genoeg elementen voorhanden zijn om de bloeding als bewezen te beschouwen; namelijk de verklaring van getuige Van Herck, deze van dokter Hofkens en de wijze zelf waarop het slachtoffer van een wagon op de stenen is gevallen;

Overwegende dat artikel 3 van de samengeordende wetten geen vermoeden ten voordele van het slachtoffer ingevoerd heeft;

Overwegende dat, indien die wetten ingevoerd werden tot bescherming van de arbeiders, geen bepaling ervan het slachtoffer of zijn rechthebbenden vrijstelt bij toepassing van artikel 1315 van het burgerlijk Wetboek het bewijs te leveren dat de geleden schade in het ongeval haar oorzaak vindt;

Overwegende dat het bestreden vonnis niet toelaat te onderscheiden of, naar de mening van de rechter over de grond, de door hem aangestipte hoger vermelde elementen op zich zelf het bewijs uitmaken

van het oorzakelijk verband tussen de val van het slachtoffer en de inwendige bloeding waardoor de dood ontstaan is, bewijs dat wettelijk toelaatbaar is, dan wel of hij ze als een voldoende bewijs beschouwd heeft enkel bij inachtneming van het beschermend karakter van de wet en van het ingeroepen vermoeden en omdat het strafrechtelijk onderzoek al te summier geweest was; dat in dit tweede geval zijn beslissing gegrond op een door de wet niet bepaald vermoeden, niet regelmatig gerechtvaardigd zou zijn; dat die dubbelzinnigheid der motieven gelijk staat met de ontstentenis er van en dat aldus de bestreden beslissing artikel 97 van de Grondwet schendt;

Dat het middel dient aangenomen;

*Om die redenen :*

Verbreekt het bestreden vonnis;

Beveelt dat melding ervan zal gemaakt worden op de kant van het vernietigde vonnis;

Veroordeelt aanlegster tot de kosten;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Mechelen.

## RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 8 november 1955.

Voorzitter : M. Vranckx.

Raadsheren : M.M. Mast en Buch.

1. Bevoegdheid van de Raad van State. — Geschillen die met het bestaan van een burgerlijke recht verband houden. — Gemeentelijk pensioenreglement.
2. Voogdijmacht van de Bestendige Deputatie over gemeenteraadsbesluiten. — Gemeentelijk pensioenreglement. — Niet onderworpen aan de goedkeuring van de Bestendige Deputatie.

1. Wanneer een gepensioneerd gemeentelijk ambtenaar aan de Raad van State de vernietiging vraagt van een beslissing der bestendige deputatie die haar goedkeuring geweigerd had aan een gemeentelijk pensioenreglement, is de Raad bevoegd om over deze vraag te beslissen. Al houdt dit geschil in zekere mate verband met het bestaan van een burgerlijk recht in hoofde van de ambtenaar, — namelijk zijn recht op het gemeentelijk pensioen —, toch is zijn verzoek tot vernietiging der beslissing van de bestendige deputatie niet een vraag waardoor een subjectief recht van de verzoeker zou worden erkend en slaat het niet op een akte die speciaal betrekking zou hebben op het geval van verzoeker zelf.

De bestreden beslissing heeft integendeel betrekking op een objectieve en reglementaire bepaling die toepasselijk is op al de door de gemeente aan gewezen leden van haar personeel verschuldigde pensioenen en het voorwerp van het ingesteld beroep behoort dus niet tot de kennismaking van de gewone rechtbank zodat de Raad van State bevoegd is.

2. Een gemeentelijk reglement betreffende de pensioenen van het gemeentepersoneel wordt door geen enkele wetsbepaling aan de goedkeuring van de bestendige deputatie onderworpen.

Noch art. 131, 15°, noch art. 77, 9° van de Gemeentewet schrijven dergelijke goedkeuring voor.

Driesen P. en Schillemans J. t/ Bestendige Deputatie van de Provincieraad van Antwerpen.

Gezien de verzoekschriften d.d. 10 februari 1955 en d.d. 1 april 1955;

Gelet op het bevel d.d. 20 mei 1955, waarbij de twee bij deze verzoekschriften ingeleide zaken wegens vernuchtheid werden samengevoegd;

Gezien de memories van antwoord en van wederantwoord die regelmatig werden gewisseld;

Gezien het verslag over de stand van de zaak uitgebracht door de heer A. Depondt, auditeur;

Gelet op het bevel d.d. 12 september 1955, waarvan aan partijen op 20 september 1955 kennis werd gegeven en waarbij de zaak op de terechtzitting van 25 oktober 1955 werd vastgesteld;

Gehoord het verslag van raadsheer Buch;

Gehoord de opmerkingen van beide verzoekers;

Gelet op artikel 3 van het besluit van de Regent van 23 augustus 1948 betreffende het gebruik der talen in de Raad van State;

Overwegende dat de beroepen strekken tot de vernietiging van de beslissing d.d. 21 januari 1955, waarbij de bestendige deputatie van de provincieraad van Antwerpen de beslissing d.d. 26 juli 1954 van de gemeenteraad van Borgerhout, houdende interpretatie van artikel 10, § 3, van het plaatselijk pensioenreglement, weigert goed te keuren; dat niet wordt betwist dat de tweede verzoeker, die zijn verzoekschrift indiende op 1 April 1955, eerst op 3 maart 1955 kennis kreeg van de bestreden beslissing;

Overwegende dat, luidens het derde lid van artikel 10 van het pensioenreglement voor het gemeentepersoneel, « de wedde, als grondslag dienende voor de berekening der pensioenen, degene is vastgesteld overeenkomstig het laatste aangenomen barema of datgene dat in de toekomst zal aangenomen worden »; dat in zijn zitting van 26 juli 1954 de gemeenteraad besliste dat die bepaling diende te worden uitgelegd als volgt: « als grondslag dienen, voor de berekening der pensioenen, de wedden voorkomend in de laatst aangenomen weddeschaal of in de weddeschaal, die in de toekomst zal aangenomen worden derwijze dat, bij gebeurlijke herziening van de loon- en weddeschalen van het gemeentepersoneel, de lopende pensioenen automatisch aangepast worden op grond van de nieuwe loon- en weddeschalen »; dat het gemeentebestuur op 30 juli 1954 deze beslissing aan de goedkeuring van de bestendige deputatie van de provincieraad onderwierp; dat deze goedkeuring bij de bestreden beslissing werd geweigerd;

Overwegende dat de tegenpartij laat gelden dat verzoekers optreden in hun hoedanigheid van gepensioneerde ambtenaren van de gemeente Borgerhout, tot vrijwaring van een burgerlijk recht waarvan zij de schending inroepen, en dat zij van geen ander belang doen blijken dan dit van de verdediging van dit recht; dat derhalve, volgens de tegenpartij, de Raad van State niet bevoegd is uitspraak te doen over het beroep;

Overwegende dat verzoekers, in hun hoedanigheid van gepensioneerden van de gemeente Borgerhout, er belang bij hebben de administratieve beslissingen te bestrijden die betrekking hebben op hun toestand van gepensioneerden;

Overwegende dat de bestreden beslissing betrekking heeft op een objectieve en reglementaire bepaling, die toepasselijk is op al de door de gemeente aan de gewezen leden van haar personeel verschuldigde pensioenen en niet op een akte, waarbij deze bepaling op het geval van verzoekers zou worden toegepast; dat verzoekers, door de weigering van de goedkeuring van die bepaling te bestrijden, niet vragen dat een-subjec-

tief recht zou worden erkend; dat het voorwerp van het ingesteld beroep niet tot de kennisneming van de gewone rechtbank behoort;

Overwegende dat verzoekers laten gelden dat geen wetsbepaling het reglement van de pensioenen van het gemeentepersoneel aan de goedkeuring van de bestendige deputatie van de provincieraad onderwerpt;

Overwegende dat het vierde lid van artikel 75 van de gemeentewet bepaalt dat de besluiten van de raad alleen in de bij de wet uitdrukkelijk bepaalde gevallen door de Koning of door de bestendige deputatie van de provincieraad moeten worden goedgekeurd; dat deze bepaling bij de wet van 30 december 1887 in de gemeentewet werd ingelast om voortaan te verhinderen dat de overheid, die de voogdij over de gemeentelijke overheid uitoefent, haar macht zou overschrijden door het gemeentebestuur te verplichten haar goedkeuring in te winnen voor beslissingen, die door de wet niet worden bedoeld; dat de wet niet bepaalt dat het reglement betreffende de pensioenen van de personeelsleden van de gemeenten aan de goedkeuring van de tutelaire overheid dient te worden onderworpen; dat ter zake die goedkeuring niet was vereist;

Overwegende dat de tegenpartij laat gelden dat artikel 131 van de gemeentewet de gemeenteraad verplicht elk jaar de pensioenen, door de gemeente aan haar gewezen beambten toegekend, op de begroting der uitgaven te brengen en dat artikel 77, 9°, van de gemeentewet bepaalt dat de jaarlijkse rekening van ontvangsten en uitgaven van de gemeente aan de goedkeuring van de bestendige deputatie moet worden onderworpen; dat zij daaruit besluit dat ook het reglement betreffende de pensioenen, waaruit lasten voor de gemeente ontstaan, aan de goedkeuring van de bestendige deputatie dient te worden onderworpen;

Overwegende dat het door de tegenpartij ingeroepen artikel 131, 15°, tot doel heeft de gemeente te verplichten haar verbintenissen na te leven, en artikel 77, 9°, aan de bestendige deputatie het toezicht oplegt over de regelmatigheid dezer uitgaven; dat deze wetsbepalingen de beslissingen van de gemeenteraad, waarbij de verplichtingen van de gemeente tegenover haar personeel worden geregeld, niet aan de goedkeuring van de bestendige deputatie onderwerpen;

Overwegende dat de bestendige deputatie van de provincieraad van Antwerpen, waar zij de bestreden beslissing heeft genomen, de haar bij de wet toegekende macht heeft overschreden;

Overwegende dat zij is opgetreden met het oog op het algemeen belang en de kosten derhalve door de Staat dienen te worden gedragen,

#### Besluit :

*Artikel 1.* — De beslissing d.d. 21 januari 1955 van de bestendige deputatie van de provincieraad van Antwerpen is vernietigd.

*Artikel 2.* — De betaling van het recht van 1500 fr., wegens kosten, valt ten laste van de Staat.

NOOT: Voornoemde zaak stelde twee belangrijke problemen, een betreffende de bevoegdheid van de Raad van State, een ander, ten gronde, in verband met de voogdijmacht van de bestendige deputatie.

*A. De bevoegdheid van de Raad van State inzake geschillen die met het bestaan van een burgerlijk recht verband houden.*

Verzoekers, op pensioen gestelde ambtenaren van de

gemeente Borgerhout, vroegen de nietigverklaring van een beslissing waarbij de Bestendige Deputatie van de provincieraad van Antwerpen haar goedkeuring onthield aan het gemeenteraadsbesluit van Borgerhout houdende interpretatie van artikel 10 lid 3 van het gemeentelijk pensioenreglement. Genoemde interpretatie betreft de wijze van berekening van het pensioen. Kort samengevat aanvaardde de bestendige deputatie niet dat genoemd artikel 10, lid 3, aan de gemeente de macht verleent om de pensioenen automatisch aan de vigerende weddebarema's aan te passen. Dit aanpassingsstelsel dat reeds sedert 23 jaren in voege was, werd door de gemeenteraad bij wijze van interpretatie van genoemd artikel 10, uitdrukkelijk bekrachtigd. Voorgelegd ter goedkeuring aan de bestendige deputatie werd deze interpretatie echter door de tutelaire overheid van de hand gewezen.

De tegenpartij beweerde dat het voorwerp van de vraag niet onder de bevoegdheid van de Raad van State ressorteerde.

Het belang van verzoekers zou immers niet te onderscheiden zijn van hun burgerlijk recht « op de vervallen termijnen van hun pensioen » zodat, op grond van artikel 92 van de Grondwet de Raad van State zich onbevoegd diende te verklaren.

Het probleem van de bevoegdheid van de Raad inzake geschillen die met een burgerlijk recht verband houden, heeft reeds het voorwerp uitgemaakt van meerdere arresten van het Hof van Cassatie. In de zaak Versteete vroeg verzoeker aan de Raad van State de nietigverklaring van de ministeriële beslissing waarbij de betaling van zijn pensioen als gewezen gemeentelijk onderwijzer geschorst werd. De vraag tot nietigverklaring was gesteund op de overweging dat de bestreden beslissing « een schending uitmaakt van het verworven burgerlijk recht, dat vertoond bezit op de uitbetaling van het pensioen dat hem op regelmatige wijze werd toegestaan en waarvan het niet in de macht van de Regering ligt hem naar willekeur te beroven ».

De Raad van State had, niettegenstaande de exceptie van onbevoegdheid op grond van artikel 92 van de Grondwet opgeworpen werd, zich bevoegd verklaard omdat de vraag niet strekte tot uitbetaling van een pensioen maar alleen tot het doen vaststellen dat de Minister zijn macht overschreden had en wel namelijk door een beslissing te nemen die uitsluitend op een ontwerp van wet (betreffende de schorsing van de uitbetaling der pensioenen van personen wegens burgerontrouw gestraft of van hun rechten ontcijgd) was gegrond (arrest Versteete n° 1005 van 9 juli 1951).

Tegen dit arrest voorzag de Belgische Staat zich in verbreking. Het Hof van Cassatie (27 november 1952, Pas. I, 184) oordeelde dat zo de bevoegdheid door de aard van de eis wordt bepaald, « de Raad van State nochtans niet noodzakelijk bevoegd is, wanneer het verhaal naar zijn bewoordingen strekt tot de vernietiging van een administratieve beslissing en geen vordering tot betaling begrijpt; dat bij het onderzoek naar de bevoegdheid er dient te worden gelet op het werkelijk voorwerp van het verhaal ».

Aangezien nu verzoeker voor de Raad van State uitdrukkelijk de schending van zijn verworven burgerlijk recht op de uitbetaling van het pensioen inriep, oordeelde het Hof dat zijn verzoek voor de Raad van State de erkenning van gezegd burgerlijk recht beoogde zodat de justitiële rechter uitsluitend bevoegd was om van het geschil kennis te nemen.

Het arrest Vrindts (H. v. V. 27.11.1952, Pas. I, 189) was in dezelfde zin.

Genoemde Vrindts had voor de Raad van State de nietigverklaring bekomen van de beslissing van de N.M.B.S. waarbij het reglement op de haardtoelage der spoorarbeiders door de Maatschappij geïnterpreteerd (arrest Vrindts n° 1145 van 13 november 1951).

Luidens het reglement verschilt het bedrag dezer toelage naargelang de categorie waarin de gemeente, die de standplaats is van een bepaalde ploeg arbeiders, ingedeeld wordt.

Na eerst uitbetaald geweest te zijn volgens de categorie waartoe de gemeente Heverlee behoort, werd de toelage nadien retroactief verminderd omdat de N.M.B.S. had vastgesteld dat de standplaats van betrokkene niet Heverlee doch wel Oud-Heverlee was. Deze laatste gemeente was immers in een lagere categorie dan Heverlee ingedeeld.

Op voorziening in verbreking oordeelde het Hof van Cassatie dat verzoeker voor de Raad van State, aan de N.M.B.S. verweet « op onjuiste wijze de regelen toe te passen krachtens welke hij recht heeft op de haardtoelage... » en dat « zijn aanvraag derhalve strekt tot het doen verklaren dat de beweerde beslissing van de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen een burgerlijk recht, hetwelk zich in zijn patrimonium bevindt, zou miskennen ».

Het geschil had dus luidens dit arrest, een burgerlijk recht tot voorwerp, en behoorde derhalve niet tot de bevoegdheid van de Raad van State.

Uit deze twee arresten dient afgeleid dat, om de bevoegdheid van de Raad van State te bepalen, naar het werkelijk voorwerp van de vraag moet uitgezien worden, welke ook de middelen mochten zijn welke ter rechtvaardiging van de vraag worden ingeroepen. Wanneer verzoeker in feite de erkenning in zijn hoofd van een burgerlijk recht beoogt, dient de vraag wegens onbevoegdheid van de Raad van State verworpen te worden.

In een meer recent arrest schijnt het Hof van Verbreking nochtans zijn stelling enigszins genuanceerd te hebben.

In de zaak Nimal had verzoeker aan de Raad van State de nietigverklaring gevraagd van een weddebarema dat de N.M.B.S. voor de agenten, titularissen van een bepaalde graad (waaronder verzoeker) had vastgesteld.

Zijn vraag was gesteund op de beweerde schending van zijn recht om als oud staatsbediende even zo goed als staatsagenten met een overeenstemmende graad, behandeld te worden. Het op hem toegepaste weddebarema zou dit recht geschonden hebben omdat staatsagenten die een gelijkwaardige graad als de zijne bezaten, een hoger weddebarema genoten. (Dit recht wordt door artikel 8 van het statuut van het personeel der N.M.B.S. gewaarborgd.)

Niettegenstaande de exceptie van onbevoegdheid door de N.M.B.S. op grond van artikel 92 G.W. ingeroepen werd, verklaarde zich de Raad van State bevoegd (arrest n° 2704 van 13 juli 1953). In de overwegingen die het arrest voorafgaan verklaarde de Raad « dat de administratieve akten niet buiten de vernietigingsmacht van de Raad van State vallen omdat hun vernietiging burgerlijke rechten beïnvloedt; dat voor zover tegen die akten geen beroep bij de gewone rechtbank openstaat, zij door de Raad van State kunnen worden vernietigd ».

De Raad onderzocht daarop of in onderhavig geval verzoeker over een beroep bij de gewone rechter beschikt. Aangezien het « voorwerp van het beroep strekt tot vernietiging van een objectieve en reglemen-

taire bepaling (het kwestieus weddebarema), en niet van een akte waarbij die bepaling op het geval van verzoeker wordt toegepast; dat verzoeker, door die bepaling aan te vechten, niet vraagt dat een subjectief recht wordt erkend «zo oordeelde de Raad dat «derhalve het voorwerp van het beroep niet tot de bevoegdheid van de gewone rechtbanken behoort».

Het Hof van Verbreking dat op de voorziening van de N.M.B.S. uitspraak deed (arrest van 2 juli 1954, Pas. 1954, I, 955) aanvaardde de stelling van de Raad. Na vastgesteld te hebben dat verzoeker voor de Raad niet de nietigverklaring, voor wat hem betreft, van het bestreden barema vroeg doch wel de vernietiging eiste «erga omnes» van al de bepalingen van dit barema, oordeelde het Hof dat geen enkele rechtbank bevoegd was om van dergelijke eis kennis te nemen.

In het hierboven weergegeven arrest Driesen en Schillemans steunt zich de Raad op dezelfde criteria om zijn bevoegdheid ter zake te staven. De weigering een bepaalde interpretatie van het gemeentelijk pensioenreglement goed te keuren, moest voor gevolg hebben dat een andere, engere interpretatie van dit reglement zou toegepast worden. Deze weigering, die voor de Raad bestreden werd, hield aldus een objectieve, onpersoonlijke, reglementaire bepaling in. De Raad onderlijnt nog dat het bestreden besluit niet een akte was waarbij een reglementaire bepaling op het geval van verzoekers werd toegepast en dat deze laatsten, bij hun vraag, niet de erkenning van een subjectief recht in hun hoofde beogen.

Het arrest besluit dat het beroep dat dergelijk doel heeft n.l. de nietigverklaring van een objectieve, reglementaire bepaling en niet de toepassing ervan op een individueel geval niet tot de kennisgeving van de gewone rechtbanken behoort.

Uit deze arresten van de Raad van State en van het Hof van Verbreking blijkt :

1<sup>o</sup>) dat de Raad van State zijn bevoegdheid moet ontzeggen wanneer bij de vraag tot nietigverklaring ener administratieve akte, verzoeker in feite de voldoening van zijn subjectief recht beoogt. Zulks was het geval in de zaken Versteete en Vrindts waar verzoekers de nietigverklaring vroegen van een beslissing die hun beweerd subjectief recht op de uitbetaling van een pensioen of van een hogere haardtoelage miskende. Verzoekers beschikten immers over een vordering bij de gewone rechter, tot uitbetaling van dit pensioen of van deze toelage.

2<sup>o</sup>) dat onder een bepaalde voorwaarde de Raad van State wel bevoegd is om van een geschil dat met burgerlijke rechten verband houdt, kennis te nemen en wel namelijk wanneer de vraag tot nietigverklaring tegen een administratieve akte met algemene reglementaire draagwijdte is gericht zodat voor verzoeker tegen deze akte geen rechtstreeks beroep bij de gewone rechtbanken openstaat.

Zulks was het geval in zake Nimal. Verzoeker kon zijn beweerd recht op een hogere wedde voor de rechtbank niet laten gelden omdat, zolang het bestreden weddebarema niet gewijzigd was, de justitiële rechter over geen enkele reglementaire basis beschikte om de N.M.B.S. tot uitbetaling van een bepaalde wedde te veroordelen.

Zulks was ook het geval inzake Driesen en Schillemans. Tegen de bestendige deputatie die aan het gemeentelijk pensioenreglement in feite een bepaalde interpretatie had gegeven, stond voor verzoekers geen beroep open bij de gewone rechtbanken. Ze zouden slechts over een beroep bij de justitiële rechter be-

schikken nadat de gemeente, tot uitvoering van de beslissing van de bestendige deputatie, hun pensioen in feite zou verminderd hebben. In dit geval konden ze de gemeente dagvaarden tot uitbetaling van het pensioen, waarop ze krachtens het pensioenreglement een subjectief recht beweren te hebben. In dit geding nu zou de gemeente zich op de beslissing van de bestendige deputatie moeten beroepen en eventueel deze laatste in tussenkomst roepen. De rechtbank zou aldus onrechtstreeks en voor zover zulks het individueel geval van verzoekers betreft, op grond van art. 107 van de Grondwet, over de wettelijkheid van de beslissing van de bestendige deputatie uitspraak kunnen doen. Bij de Raad van State konden verzoekers echter de nietigverklaring «erga omnes» van de bestreden beslissing bekomen.

\* \* \*

Bij het overzicht van de drie vermelde uitspraken van het Hof van Verbreking kan men zich afvragen of het Hof niet enigszins is teruggekomen op zijn vroegere stelling zoals dit uit de arresten Versteete en Vrindts blijkt. In genoemde arresten werd het werkelijk voorwerp van de vraag als criterium der bevoegdheid hetzij van de Raad van State, hetzij van de gewone rechter voorgehouden. Zo bij zijn vraag tot nietigverklaring voor de Raad van State verzoeker in feite de erkenning beoogt van een burgerlijk recht, is de gewone rechter uitsluitend bevoegd.

In het arrest Nimal stelt het Hof van Verbreking vast dat de vraag tot nietigverklaring voor de Raad van State eveneens gesteund ging op het recht in hoofde van verzoeker op een hogere wedde, wat wel een burgerlijk recht is.

De vraag strekte dus wel tot de erkenning door de Raad, van het bestaan en van de beweerde schending van dit recht. Zulks belette niet dat het Hof, impliciet althans, de bevoegdheid van de Raad van State aanvaardde, op grond van de overweging dat de gewone rechter onbevoegd was om van een vraag tot nietigverklaring «erga omnes» van een weddebarema kennis te nemen.

Bij het lezen van dit cassatiearrest rijst de vraag onmiddellijk op hoe dergelijke uitspraak overeengebracht moet worden met het bepaalde bij artikel 92 G.W. dat aan de gewone rechter uitsluitende bevoegdheid opdraagt om van geschillen over burgerlijke rechten kennis te nemen.

Wanneer, zoals het arrest vaststelt, verzoeker voor de Raad van State zijn vraag steunde op het personeelsstatuut der N.M.B.S., luidens hetwelk hij recht zou hebben op een wedde die gelijk is aan deze van de staatsagenten, dan blijkt het geschil toch wel een burgerlijk recht n.l. het recht op een bepaalde wedde, tot voorwerp te hebben.

Het antwoord op deze vraag wordt, zo menen wij, verstrekt door het arrest Nimal n<sup>o</sup> 2704 dat de Raad van State velde en dat nadien tot genoemd cassatiearrest leidde.

Wanneer een verzoeker aan de Raad van State de nietigverklaring van een reglement vraagt en alhoewel hij zijn eis steunt op de schending van een burgerlijk recht, dat hij krachtens een vroegere reglementaire of wettelijke bepaling bezit, dan beoogt hij in werkelijkheid niet de erkenning of beter gezegd, de voldoening van een subjectief recht in zijn hoofde. Zijn vraag strekt ertoe door de Raad van State de schending te doen vaststellen van de objectiviteit, onpersoonlijke verplichting welke de overheid heeft om bij het treffen van een reglement de verworven

burgerlijke rechten van al diegenen wie dit reglement aanbelangt, te eerbiedigen. Weliswaar dient verzoeker zelf door dit reglement in zijn burgerlijk recht getroffen te zijn, zoniet zou hij niet van een voldoende rechtstreeks belang kunnen blijk geven om een vraag tot de Raad van State te richten. Zolang hij echter niet de beslissing bestrijdt waarbij dit reglement op hem persoonlijk wordt toegepast, doch slechts het reglement zelf aanvecht, beoogt hij niet de erkenning of de voldoening van een subjectief recht in zijnen hoofde.

Zijn vraag tot nietigverklaring streeft in feite naar de erkenning door de Raad van State, van de schending der algemene verplichting welke de overheid heeft om bij het opmaken van een reglement de zogenoemde verworven toestand der rechtsonderhorigen te eerbiedigen. Welnu de gewone rechter is onbevoegd om van dergelijke vraag tot vernietiging « erga omnes » kennis te nemen.

Weliswaar heeft het cassatiearrest de stelling van de Raad van State niet uitdrukkelijk aanvaard. Het Hof verklaarde zich onbevoegd om ten gronde uitspraak te doen en verwierp dus de voorziening. Deze verwerping bevestigt niettemin impliciet het arrest van de Raad van State. Het arrest Driesen en Schillemans leunt in dit opzicht bij het arrest Nimal aan.

*B. Vallen de gemeenteraadsbesluiten betreffende het pensioenreglement van het gemeentepersoneel onder het toezicht van de bestendige deputatie?*

De vraag tot nietigverklaring was uitsluitend geïnteresseerd op de onbevoegdheid van de bestendige deputatie om het pensioenreglement goed of niet goed te keuren.

De Raad, zich steunend op het restrictief karakter van de tutelaire bevoegdheid van de bestendige deputatie, oordeelde eveneens dat deze laatste onbevoegd was om een pensioenreglement goed of niet goed te keuren en vernietigde derhalve de bestreden beslissing wegens machtsverschrijding.

De voogdijmacht van de bestendige deputatie ten opzichte van de gemeenteraad is inderdaad niet van algemene aard. De bestendige deputatie treedt alleen als tutelaire overheid op in de gevallen welke door de wet uitdrukkelijk worden voorzien. Dit principe werd door artikel 75 der gemeentewet afgekondigd: « De besluiten van de (gemeente) raad moeten alleen, in de bij de wet uitdrukkelijk voorziene gevallen, door de Koning of door de bestendige deputatie van de provinciale raad worden goedgekeurd ».

Deze bepaling welke door de wet van 30 december 1887 in de gemeentewet wordt ingevoegd, strekte ertoe de gemeentelijke autonomie te onderlijnen en haar tegen de herhaalde doch onwettelijke inmenging der hogere overheid in gemeentelijke aangelegenheden, te beschermen. Zulks werd duidelijk uiteengezet tijdens de voorbereidende werken van voornoemde wet door de heer Buisson, ontwerper van kwestieuze bepaling. Deze was wel bedoeld om de inbreuken op de gemeentelijke autonomie die zich in het verleden hadden voorgedaan, tekeer te gaan. De heer Buisson haalde hierbij meerdere voorbeelden aan van misbruiken welke de hogere overheid in de uitoefening van haar voogdijmacht zou gepleegd hebben. Een dezer voorbeelden betreft nu precies de gemeentelijke pensioenreglementen (« Ainsi encore, le gouvernement a soutenu que les règlements concernant les pensions des employés communaux devaient être également soumis à l'approbation de la députation permanente, alors que la loi est muette à cet égard », Kamerzitting van 6 juli 1886, Pasie. 1887, blz. 593 en 594).

De tegenpartij, die het principe zelf niet betwistte, hield nochtans voor dat de artikelen 77, 9°, en 131 van de gemeentewet haar de macht verlenen om haar toetsingsrecht over een gemeentelijk pensioenreglement uit te oefenen.

Genoemde artikelen bepalen dat de rekening der ontvangsten en uitgaven van de gemeente aan de goedkeuring van de bestendige deputatie dienen voorgelegd te worden (art. 77, 9°) en dat de begroting der gemeentelijke uitgaven o.a. de pensioenen aan de gewezen gemeentebeambten toegekend, moet vermelden. Krachtens artikel 77, 8°, moet de begroting der gemeentelijke uitgaven eveneens aan de bestendige deputatie ter goedkeuring worden voorgelegd.

De vraag stelde zich dus te weten of genoemde bepalingen aan de bestendige deputatie voldoende macht toekennen om als tutelaire overheid een gemeentelijk pensioenreglement goed te keuren.

Reeds vóór de wet van 1887 bleek duidelijk dat de hogere overheid slechts in de gevallen voorzien door de wet, haar voogdijmacht over de gemeenteraadsbesluiten uitoefenen mag. Krachtens artikel 31 van de Grondwet ressorteren immers de uitsluitend gemeentelijke belangen onder de bevoegdheid van de gemeenteraad. Ook artikel 108 van de G. W. huldigt het beginsel der bevoegdheid van de gemeenteraden voor al wat van gemeentelijk belang is, « behoudens de goedkeuring hunner handelingen, in de gevallen en op de wijze bepaald door de wet ». De gemeentelijke autonomie is dus de regel en de uitzonderingen op deze regel dienen door de wet voorzien te worden. Aldus stipten artikelen 76 en 77 van de gemeentewet de verscheidene gevallen aan waar het gemeenteraadsbesluit aan het advies of aan de goedkeuring van de hogere overheid moet voorgelegd worden. Deze gevallen die zoveel uitzonderingen uitmaken op de gestelde regel, dienen restrictief geïnterpreteerd te worden. De wet van 1887, daar waar zij een nieuwe bepaling in artikel 75 van de gemeentewet inlast, heeft slechts tot doel gehad het principe der gemeentelijke autonomie scherper te onderlijnen en erop te wijzen dat de tutelaire overheid alleen mocht tussenkomen in de gevallen die *limitatief* en *formeel* door de wet waren voorzien. Aldus zegde de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken in voormelde Kamerzitting van 6 juli 1887: « Il me paraît juste de dire que l'intervention du Roi ou de la députation permanente ne sera exigée que dans les cas formellement prévus par la loi. »

Nadat de heer Meyer had doen opmerken dat, zelfs met de nieuwe bepaling, de artikelen 76 en 77 van de gemeentewet voor interpretatie vatbaar bleven, antwoordde de heer Woeste, verslaggever: « Mais voici en quoi consiste l'innovation que consacre l'amendement (het voorstel van de heer Buisson) et quelle est son importance: c'est que, s'il y aura encore lieu, dans certains cas, à interprétation il n'y aura plus lieu à extension ni à assimilation. »

« Telle est la portée de l'innovation proposée par l'honorable membre: on pourra continuer à interpréter les articles 76 et 77; mais dans cette interprétation, on ne pourra plus ni étendre les articles à des cas non formellement prévus ni assimiler d'autres cas à ces cas-là. » (Pasie. 1887, blz. 595.)

De stelling van de tegenpartij, die hier ter zake haar voogdijmacht uit de artikelen 77, 9°, en 131 van de gemeentewet wilde putten, druiste dus in tegen datgene wat de wetgever van 1887 gewild heeft.

Genoemde artikelen uitbreiden tot de goedkeuring van een gemeentelijk pensioenreglement of deze goed-

keuring assimileren met de goedkeuring van de begroting of de rekening der uitgaven, was precies dit-gene doen wat de wetgever met de bepaling van artikel 75 heeft willen voorkomen.

De goedkeuring door de bestendige deputatie van een gemeentelijk pensioenreglement kan onmogelijk, ook niet bij wijze van interpretatie, gerangschikt worden onder de voogdijbevoegdheid welke de bestendige deputatie aan de artikelen 77 of 131 van de gemeentewet ontleent.

Overeenkomstig genoemde artikelen houdt de bestendige deputatie toezicht over de uitgaven van de gemeente. Wanneer deze uitgaven gedaan worden in uitvoering van de wet of van een bestaand algemeen of gemeentelijk reglement, is de controle van de bestendige deputatie beperkt. Ze mag slechts onderzoeken of de uitgaven met de bepalingen van de wet en van het reglement overeenstemmen. Zulks is b.v. het geval wat de kosten betreft welke, door de wetgeving op het openbaar onderwijs aan de gemeenten worden opgelegd. Zulks is ook het geval voor de uitgaven, welke in uitvoering van het gemeentelijk pensioenreglement gedaan worden.

Wanneer men uit het toezicht op de gemeentelijke uitgaven afleidt dat de bestendige deputatie eveneens bevoegd is om op de gemeentelijke reglementen, die uitgaven met zich meebrengen, controle uit te oefenen, dan breidt men ongetwijfeld de macht van de bestendige deputatie uit. Welnu, deze uitbreiding « bij wijze van analogie of assimilatie » werd door de wetgever van 1887 uitdrukkelijk uitgesloten.

\* \* \*

De uitspraak van de Raad van State schijnt tegen een vast gevestigde administratieve rechtspraak in te gaan (zie K. B. van 12 juli 1880 en van 11 maart 1882, Rev. de l'Administration 1880, blz. 437, en 1882, blz. 221; Bulletin du Ministère de l'Intérieur, schrijven van 27 april 1891, blz. 70; zie ook Williquet in zijn commentaar van de gemeentewet, artikelen 75, 77 en 131). We verwijzen tenslotte naar een studie in de Revue de l'Administration van 1891 verschenen (blz. 391), waarbij eveneens de stelling wordt verdedigd luidens dewelke de bestendige deputatie op grond van artikel 77, 8° (goedkeuring van de begroting der gemeentegedragingen) haar goedkeuring aan de gemeentelijke pensioenreglementen moet hechten. Steller van dit artikel verklaart dat de bestendige deputatie bij het uitoefenen van haar toetsingsrecht op de gemeentelijke uitgaven, gebonden is wanneer het uitgaven betreft welke in uitvoering van een voorafbestaand reglement worden gedaan, t.z. inzake verplichte uitgaven. De bestendige deputatie kan slechts de begroting der uitgaven wijzigen voor zover deze facultatieve, d.i. door geen wet of reglement voorziene uitgaven voorziet. Welnu, zo redeneert de auteur, aangezien de bestendige deputatie haar controle dient uit te oefenen op de pensioenen welke de gemeente facultatief wil toekennen, moet zij met zoveel te meer reden toezicht kunnen houden op de gemeentelijke pensioenreglementen die voor de toekomst al de begrotingen der gemeente met een aantal pensioenuitkeringen zullen bezwaren die door de bestendige deputatie niet meer zullen kunnen gewijzigd worden. De auteur voegt er aan toe « en émettant cet avis, nous ne croyons pas donner aux termes de la loi une extension arbitraire par voie d'assimilation ». Wij menen echter dat de voorgehouden stelling een typische uitbreiding is van de macht der bestendige deputatie tot een geval dat door de gemeentewet niet is

voorzien, zodat ze dan ook en met de letter en met de geest van artikel 75 der gemeentewet in strijd is. De vergissing welke de auteur begaat, ligt ons inziens in de verwarring welke hij tussen facultatieve en verplichte uitgaven verwekt. De bij toepassing van het pensioenreglement voorziene uitgaven zijn ongetwijfeld verplichte uitgaven. Beweren dat deze uitgaven facultatief zijn omdat de gemeenteraad vrij het pensioenreglement heeft bepaald, zou erop neerkomen alle gemeentelijke reglementen met financiële weerslag op de gemeentelijke begroting, aan het toetsingsrecht van de bestendige deputatie te onderwerpen.

\* \* \*

Het arrest Driesen en Schillemans ligt in de lijn van meerdere uitspraken, waarbij de Raad van State, in gelijkaardige gevallen, het principe der gemeentelijke autonomie bekrachtigde.

Aldus oordeelde de Raad, dat de gemeenteraadsbesluiten die aan de gemeentesecretaris een vergoeding wegens uitzonderlijke prestaties toekennen, niet aan de bestendige deputatie dienden voorgelegd te worden (arrest Berger, n° 1454 van 10 april 1952, dat uitdrukkelijk artikel 75 van de gemeentewet inroept). Evenzo dient de beraadslaging van de gemeenteraad waarbij de wedde van vleeskeurder wordt bepaald, niet door de bestendige deputatie goedgekeurd te worden omdat zulks door geen enkele wettekst voorzien wordt (arrest Wiard, n° 1922, van 31 oktober 1952).

Het arrest Herman (n° 2545 van 11 juni 1953) verklaarde zoals het genoemd arrest Berger dat het gemeenteraadsbesluit waarbij een vergoeding wegens uitzonderlijke prestaties aan de gemeentesecretaris wordt toegekend, niet ter goedkeuring aan de bestendige deputatie diende voorgelegd. Het arrest voegt eraan toe dat artikel 111 van de gemeentewet de wedde van de gemeentesecretaris voorziet, niet toepasselijk is voor wat deze vergoeding betreft omdat deze niet uitdrukkelijk door de wet is voorzien (zie ook arresten gemeente Komen, n° 1108 van 22 oktober 1951; Ville de Soignies, n° 2788 van 1 oktober 1953).

Uit genoemde arresten zou het nochtans onjuist zijn te besluiten dat ten opzichte van de reglementen welke de begroting der gemeente bezwaren, de hogere overheid machteloos staat. Op grond van de artikelen 86 en 87 van de gemeentewet kan immers een gemeentelijk besluit dat buiten de bevoegdheid van de Raad valt, met de wet in strijd is of het algemeen belang krenkt, door de Koning binnen een bepaalde termijn vernietigd worden.

A. DEPONDT,  
Auditeur bij de Raad van State.

Vlaamse Juristen,

abonneert U

op het

Rechtskundig "Weekblad"

# HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 22 oktober 1955.

Voorzitter : M. Bossaers.

Raadsheren : M.M. Verougstraete en Axters.

Advocaat-Generaal : M. Matthys.

Advocaten : Mrs. Lahaye, Van de Velde en Versteede.

**Scheiding. — Overspel van de vrouw. — Uit de gedragingen van de man blijkt dat hij zich daardoor niet beledigd gevoeld heeft. — Niet grond tot echtscheiding.**

*Bij gebrek van enige uiting van ontstemming of ergernis door de man, toen hij op de hoogte gebracht werd van het door zijn vrouw gepleegde overspel, en bij het ontbreken van de geringste maatregel om aan de omgang van zijn vrouw met de arbeiders een einde te maken, terwijl hij nochtans de beperktheid van haar verstandelijke vermogens kende, heeft de eerste rechter oordeelkundig aangenomen dat appellant zich door het overspelige gedrag van zijn vrouw niet beledigd gevoeld heeft.*

V. L. W. t/ G.

Gezien de stukken, o.m. het vonnis tussen partijen op tegenspraak gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Veurne, op 25 februari 1954;

Overwegende dat het hoger beroep tijdig en regelmatig ingesteld werd;

Overwegende dat appellant tegen het vonnis aanvoert dat het de vordering van geïntimeerde tot scheiding van tafel en bed ingewilligd heeft, zonder uiteenzetting van de gegevens waarop de rechter zijn mening grondt, terwijl geïntimeerde in de bewijsvoering haar bij tussenvonnis van 1 juni 1950, bekrachtigd bij arrest van 12 maart 1951, opgelegd, klaarblijkelijk niet geslaagd is;

Overwegende dat de eerste rechter nochtans aangenomen heeft dat de grieven in het tussenvonnis vermeld onder nummers 1, 3, 6, 8 en 9 door de getuigenverhoren bewezen zijn; dat inderdaad de vijfde getuige van het rechtstreekse verhoor verklaart dat reeds vóór 1940 het meermalen gebeurd is dat appellant zijn vrouw in de stad V... achterliet en alleen met de auto terugkeerde, haar zodoende dwingende de weg naar de hofstede te S... te voet af te leggen; dat volgens de eerste getuige reeds in 1942 de toenmalige meid het huishouden regelde en de bevelen gaf aan de geïntimeerde, maar dat vooral na 1946, nadat zekere Marie-Louise G. in dienst van appellant getreden was, volgens tweede en derde getuige van het rechtstreeks enkwest, deze vrouw de leiding van het huishouden op zich nam, de bevelen gaf, ook aan geïntimeerde; dat zij het eten klaar maakte, terwijl geïntimeerde de vloer moest dweilen en op de hoeve werken en zich overdag moest ophouden in het oude huis bij het werkvolk, terwijl de meid en de dochter met appellant het nieuwe huis betrokken; dat geïntimeerde samen met de hoeveknechten in de achterkeuken het middagmaal moest gebruiken en de meid met appellant en dochter samen in de woonkamer aten; dat appellant dikwijls uitging met deze meid en zijn dochter, terwijl geïntimeerde thuis achtergelaten werd; dat zo geen der getuigen ooit een werkelijke ruzie tussen man en vrouw bijgewoond heeft, dit alleen te wijten is geweest aan de verregaande gelatenheid van de vrouw, de derde getuige menigmaal appellant geïntimeerde heeft horen uitschelden in tegenwoordigheid van de knechten of van derden;

Overwegende dat deze verhouding grotendeels bevestigd wordt door de getuigen van het tegenenkwest; dat de eerste, vijfde en zevende getuige toegeven dat de voornoemde meid het huishouden voerde, terwijl geïntimeerde op de hoeve werkte; dat eerste getuige er aan toevoegt dat geïntimeerde er hoegenaamd niet mede instemde dat deze Marie-Louise G. bleef inwonen; dat de derde getuige geïntimeerde nooit bevelen heeft horen geven aan deze meid; dat eerste en vijfde getuige ook bevestigen dat appellant met meid en dochter uitging, zonder geïntimeerde;

Overwegende dat deze verregaande en langdurige achteruitstelling van geïntimeerde door appellant de beledigingen van ergen aard uitmaken door artikelen 306 en 231 B.W. vereist om de scheiding van tafel en bed te wettigen;

Overwegende dat appellant zijn vordering tot echtscheiding op vier grieven grondvest; dat de eerste grief, te weten de verlating van de echtelijke woonst en de weigering op sommatie er terug te keren, natuurlijk geen steek houdt, vermits geïntimeerde slechts in november 1949 de echtelijke woonst verlaten heeft, nadat zij op 26 oktober 1949 een verzoekschrift tot scheiding van tafel en bed neergelegd had;

Overwegende dat wat de andere grieven betreft het wangedrag van geïntimeerde en hare overspelige betrekkingen met andere mannen dan haar echtgenoot ontegensprekelijk bewezen zijn; dat niet alleen de bekentenis van geïntimeerde voor de Rijkswacht op 21 december 1949 en 19 januari 1951 dat zij met L. in 1936-1937, met De C. in 1947, met D. in 1948 en met V. d. W. in 1949 geslachtelijke omgang gehad heeft — bekentenissen later voor de onderzoeksrechter ingetrokken — maar eveneens de bekentenissen van twee van haar medeplichtigen voor de Rijkswacht op 24 december 1949 en 4 januari 1950 en voor de onderzoeksrechter op 4 juli, 1 oktober en 12 december 1951 en vooral de veroordeling van geïntimeerde en hare medeplichtigen door dit Hof van beroep op 10 januari 1953 wegens overspel, de werkelijkheid van dit wangedrag bewijzen;

Overwegende dat desalniettemin de eerste rechter de vordering tot echtscheiding van appellant afgewezen heeft, oordelend dat de overspelige betrekkingen van geïntimeerde, hun beledigend karakter ten opzichte van appellant verliezen omdat deze laatste deze betrekkingen niet alleen geduld maar zelfs in de hand gewerkt heeft;

Overwegende dat naar de stelling van appellant, hij slechts het wangedrag van geïntimeerde zou vernomen hebben, nadat ze in juli 1949 door Van A. in de stal op een zogezegde vruchtafdrijving zou betrapt geweest zijn; dat hij alsdan onmiddellijk klacht zou neergelegd hebben, die naar gewoonte met de postbode medegegeven werd; dat echter deze laatste omstandigheid door de dochter van appellant zowel als door Marie-Louise G. op 24 maart 1951 voor de Rijkswacht tegengesproken werd; dat de enige bewezen klacht van appellant wegens overspel van geïntimeerde dagtekent van februari 1951, vier maand nadat geïntimeerde haar verzoek tot echtscheiding van tafel en bed ingediend had; dat het nochtans vaststaat dat de feiten van overspel door appellant gekend waren lange tijd vóór deze klacht; dat geïntimeerde in juli 1949 alles aan haar man opbiechtte, zoals zij zelf evenals appellant aan de Rijkswacht verklaarde op 21 december 1949; dat de zesde getuige van het tegenenkwest op 4 januari 1950 voor de Rijkswacht toegaf dat geïntimeerde einde oktober 1949 in aanwezigheid van appellant de knecht V. d. W. verweet heen te gaan, nadat hij haar tot zwangerschap gebracht had;

Overwegende dat bij gebrek aan enige uiting van

ontstemming of ergernis bij appellant, wanneer hij op de hoogte gebracht werd van het wangedrag van geïntimeerde en bij ontstentenis van de minste maatregel om aan de omgang van zijn vrouw met de werklieden een eind te stellen daar waar hij nochtans de beperktheid van haar verstandelijke vermogens kende, de eerste rechter oordeelkundig aangenomen heeft dat appellant zich door het overspelig gedrag van zijn vrouw niet beledigd gevoeld heeft; dat dit ook de mening is geweest van dit Hof, wanneer het bij arrest van 10 januari 1953 de aanstelling van appellant als burgerlijke partij bij de openbare vordering tegen geïntimeerde uit hoofde van overspel, ongegrond verklaard heeft en afgewezen; maar dat dit arrest als beweegreden van onderhavige beslissing niet wordt ingeroepen, zodat het overbodig is de beschouwingen van appellant over de kracht van het gewijsde te beantwoorden;

Overwegende dat een van de medeplichtigen van geïntimeerde in het overspel voor de onderzoeksrechter te Leuven op 12 december 1951 verklaard heeft dat de oorzaak van het wangedrag van geïntimeerde te zoeken was in de verhouding van appellant tot genoemde Marie-Louise G. en de daaropvolgende verstoting, waarvan de derde getuige van het rechtstreeks verhoor gewag maakt; dat appellant zodoende het wangedrag van geïntimeerde, zoals de eerste rechter zegt, in de hand heeft gewerkt;

Overwegende dat dientengevolge de eerste rechter op oordeelkundige gronden de vordering tot echtscheiding van appellant afgewezen heeft;

*Om deze redenen :*

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935,

Gehoord de heer advocaat-generaal Matthys in zijn eensluidend advies;

Alle andere meeromvattende besluiten als ongegrond verwerpend,

Ontvangt het hoger beroep, verklaart het echter ongegrond; dientengevolge bevestigt het bestreden vonnis in al zijn beschikkingen;

Veroordeelt appellant tot de kosten van de aanleg.

## BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

5e Kamer. — 7 oktober 1955.

Alleenrechtsprekend rechter : M. Huyghebaert.

O. M. : M. Brosens..

Advocaten : Mrs Kiebooms en Van der Straten.

**Belastingen. — Ontoelaatbaarheid van een transactie inzake belastingen. — Gebondenheid van de directeur der belastingen aan zijn beslissing, zodra hij die ter kennis van de belastingplichtige heeft gebracht.**

*Noch de directeur noch zelfs de minister heeft de macht een werkelijke transactie te sluiten inzake eigenlijke belastingen; artikel 112 van de Grondwet verbiedt aan de uitvoerende macht overeenkomsten te sluiten, waarbij vrijstelling of vermindering van belastingen aan bepaalde burgers zouden worden toegestaan, zulks om door minnelijke toegeving een geding te beëindigen of te voorkomen.*

*Wel heeft het bestuur het recht beslissingen te nemen, zelfs in akkoord met de belastingplichtigen betreffende de feitelijke gronden, waarop de belasting berekend wordt; deze beslissingen moeten ech-*

*ter worden genomen door de bevoegde ambtenaar en ten gepasten tijde.*

*Deze bevoegdheid is op een verschillende manier geregeld naar gelang de bewiste belastingen directe belastingen zijn of belastingen op de juridische omloop der goederen.*

*Ten aanzien van deze laatste belastingen is geen administratieve instantie door de wet ingesteld en het bestuur van Registratie en Domeinen blijft dus vrij beslissingen te nemen en te wijzigen, zolang er geen verjaring of geen vonnis met gezag van gewijsde bestaat.*

*In zake directe belastingen is een verplichte administratieve instantie, door de wet ingesteld, gevolgd door een gerechtelijke instantie; wanneer de directeur der belastingen eenmaal een uitspraak heeft gedaan op een bezwaar, is de administratieve instantie betreffende dat bezwaar geëindigd en de directeur en de minister zijn door deze beslissing gehouden; de directeur mag zijn beslissing niet wijzigen of te niet doen; de belastingplichtige kan enkel tegen de beslissing in beroep gaan.*

*Na het beroep staat de volledige betwisting ter beoordeling van het Hof van Beroep; de bevoegdheid van de directeur heeft een einde genomen, zodra hij van zijn beslissing heeft kennis gegeven aan de belastingplichtige. De directeur heeft niet de macht, hangende het beroep voor het Hof, zijn beslissing te wijzigen en ontheffing te verlenen; hij kan dit enkel doen ter uitvoering van een uitgesproken arrest.*

Beirincx t/ Belgische Staat (Ministerie van Financien).

*Feiten :*

Overwegende dat aanlegger een aangifte in de directe belastingen voor het dienstjaar 1946 ingediend had, een bedrijfsinkomen als kruidenier vermeldend van slechts 1.000 frank en een globaal inkomen van 12.600 frank;

Overwegende dat de administratie deze aangifte verwierp daar de aangegeven bedragen ontoereikend schenen om te voorzien in het levensonderhoud en dat aanlegger dan ook de 22e december 1948 aangeslagen werd in de belasting (dienstjaar 1948 navordering 1946) op grond van een bedrijfsinkomen van 50.000 frank als kruidenier en van een globaal inkomen van 49.100 frank; dat hij op deze grond 9.153 frank belasting te betalen had;

Overwegende dat aanlegger op 6 januari 1949 een bezwaar tegen zijn aanslag indiende bij de Directeur der belastingen, bezwaar dat geen zakelijke elementen bijbracht; dat dit bezwaar afgewezen werd bij beslissing van de heer Directeur op 30 april 1952;

Overwegende dat aanlegger tegen deze beslissing een verhaal voor het Hof van Beroep op 29 mei 1952 betekende aan de Directeur der belastingen, doch zijn rekwest slechts op 17 september 1952 neerlegde ter griffie van het Hof van Beroep;

Overwegende dat aanlegger op 15 juli 1952 uitgenodigd werd bewijsstukken voor te leggen aan een Inspecteur der belastingen, en dat een advocaat van het Departement van Financien, Mr Arthur Boon, op 14 november 1952 schreef : « Ik ben gemachtigd U volledige ontlasting toe te staan... De ontlasting zal verleend worden op voorwaarde dat U een schriftelijke afstand neerlegt ter griffie van het Hof van Beroep met aanbieding de kosten van uw verhaal te dragen. »

Dat aanlegger daarop, einde november 1952, een akte van afstand van zijn verhaal ter griffie deed toekomen met aanbod de kosten te dragen;

Overwegende dat de Directeur der belastingen op 22 december 1952 aan aanlegger schreef dat, ingevolge zijn bezwaar van 6 januari 1949, hem ontheffing verleend werd van de belasting van 9.153 frank, daar de door hem in 1945 genoten bedrijfsinkomsten beneden het belastbaar minimum bleven; dat de Directeur hierdoor niet toegaf dat de aangifte van aanlegger juist was, maar wel dat de aanslag berekend geweest was op overdreven grondslagen;

Overwegende dat het Hof van Beroep te Brussel door arrest van 18 juni 1953 gezegd heeft dat het verhaal van aanlegger laattijdig werd neergelegd en verklaard heeft dat het verhaal niet ontvankelijk was;

Overwegende dat de Directeur der belastingen op 24 augustus 1953 aan aanlegger liet weten dat de ontheffing van belasting, toegestaan op 22 december 1952, nietig was en dat de invordering der belasting zou doorgedreven worden;

Overwegende dat aanlegger het huidig geding ingeleid heeft ten einde te horen zeggen voor recht dat de ontheffing van belasting geldig is geschied, dat aanlegger aan verweerders niets meer verschuldigd is en dat aanlegger recht heeft op een schadevergoeding van 50.000 frank.

#### *In rechte :*

Overwegende dat de op te lossen vraag deze is, te weten of de ontheffing van belasting door de Directeur der belastingen aan aanlegger toegestaan op 22 december 1952 geldig toegestaan werd of niet;

Overwegende dat verweerder beweert dat deze ontheffing nietig is zonder waarde, omdat zij het gevolg is van een vergissing en een dwaling en dat zij gedaan werd wanneer de Directeur noch de bevoegdheid noch de macht meer had deze ontheffing toe te staan;

dat verweerder beweert dat de ontheffing toegestaan werd, omdat hij, bij vergissing en dwaling, in de mening was dat aanlegger zijn rekwest tijdig op de Griffie neergelegd had en dat het verhaal voor het Hof ontvankelijk was, als wanneer het gebleken is en door het Hof gevonnist werd, dat het verhaal in werkelijkheid nietig en onontvankelijk was;

Dat verweerder beweert dat hij in ieder geval, met of zonder vergissing, de bevoegdheid en de macht niet had ontheffing te verlenen van de belasting, wanneer er geen geldig verhaal was en dat een nietig verhaal geen gevolgen kan hebben;

Overwegende dat aanlegger beweert dat verweerder het recht en de bevoegdheid had om de ontheffing van de belasting toe te staan, en dit in uitvoering van een geldige transactie tussen partijen gesloten in november 1952;

Overwegende dat noch de Directeur noch zelfs de Minister macht heeft een werkelijke transactie te sluiten in zake eigenlijke belastingen; dat artikel 112 der Grondwet aan de uitvoerende macht het recht ontkent overeenkomsten te sluiten waardoor vrijstelling of verminderingen van belastingen aan bepaalde burgers zouden toegestaan worden en dit om door minnelijke toegeving een geding te eindigen of te voorkomen (De Page, T. V, n° 497, V°);

Dat voorzeker het bestuur het recht heeft beslissingen te nemen, zelfs in akkoord met de belastingplichtigen, betreffende de feitelijke gronden waarop de belasting berekend wordt; dat deze beslissingen echter moeten genomen worden door de bevoegde ambtenaar en ten gepast tijde;

Overwegende dat deze bevoegdheid geregeld is op een zeer verschillende manier naargelang de betwiste belastingen enerzijds directe belastingen zijn of ander-

zijds belastingen op de juridische omloop der goederen;

Dat voor deze laatste belastingen er geen administratieve instantie door de wet ingesteld is en het bestuur van registratie en domeinen dus vrij blijft beslissingen te nemen en te wijzigen zolang er geen verjaring of geen vonnis met gezag van gewijsde bestaat (zie M. Donnay : Commentaire du Code des Droits de Succession, n°s 1497, 1498, 1499; Cass. France, 13 mars 1895, D.P. 1895, I, 521);

Overwegende dat er anderzijds in zake directe belastingen een verplichte administratieve instantie door de wet ingericht is, gevolgd door een gerechtelijke instantie; dat eens dat de Directeur der belastingen uitspraak gedaan heeft op een bezwaar, de administratieve instantie betreffende dat bezwaar geëindigd is en dat de Directeur en de Minister door deze beslissing gebonden zijn; dat de Directeur zijn beslissing niet mag wijzigen of te niet doen en dat enkel de belastingplichtige een verhaal tegen de beslissing heeft;

Dat dit wel niet uitdrukkelijk in de wet gezegd wordt, maar dat dit de uitlegging is, die aan de wet gegeven wordt door het Hof van Verbreking (zie Cass. 8 juni 1938, Pas. 1938, I, 197; Hof Brussel, 19 oktober

Overwegende dat, na een verhaal, het Hof van Beroep gevat is van de volledige betwisting; dat de bevoegdheid van de Directeur een einde genomen heeft wanneer hij zijn beslissing aan de belastingplichtige heeft doen kennen (Cass. 14.2.1938, J. Prat. D. Fisc. 1939, bl. 123); dat de Directeur de macht niet heeft, hangende het verhaal voor het Hof, zijn beslissing te wijzigen en ontlasting te verlenen; Dat hij dit enkel kan doen in uitvoering van een uitgesproken arrest; Dat voorzeker de Directeur zich naar de wijsheid van het Hof kan gedragen en de vraag van de tegenpartij niet betwisten, maar dat hij het recht niet heeft hangende het geding zijn beslissing te wijzigen;

Overwegende dat deze oplossing zich nog met veel meer kracht opdringt wanneer het verhaal, zoals in huidig geval nietig en onontvankelijk was en wanneer het verhaal dus moet beschouwd worden als hebbende nooit bestaan en de beslissing van de Directeur als definitief, bij gebrek aan geldig verhaal binnen de gestelde termijn;

Overwegende dat, moest men zelfs aannemen dat partijen in november 1952 het inzicht gehad hebben een werkelijke transactie te sluiten om daardoor een einde aan het geding te stellen, dan ziet men niet in waarom zij de zaak op de rol hebben gelaten en waarom de advocaat van het bestuur de onontvankelijkheid van het verhaal opgeworpen heeft; dat de beweerde transactie niet bewezen is;

Overwegende dat de transactie, zelfs moest ze bewezen zijn, nietig zou zijn, ten eerste bij gebrek aan bevoegdheid in hoofde van de Directeur en ten tweede daar de Directeur geen dading kon aangaan over de onvankelijkheid van een verhaal, hetgeen een rechtsvraag is waarover in hoofde van het bestuur geen transactie mogelijk is;

Overwegende dat uit voorgaande beschouwingen blijkt dat de ontheffing van belasting op 22 december 1952 door de Directeur aan aanlegger niet geldig werd toegestaan en nietig is en dat de belasting dus nog verschuldigd blijft;

Overwegende dat de vraag tot schadevergoeding, moest de rechtbank bevoegd zijn om er kennis van te nemen, hetgeen te betwijfelen is (zie Hof Brussel, 25.5.1954, J. Prat. D. Fisc. 1954, blad 362) in ieder geval ongegrond zou zijn daar de schade van aanlegger uitsluitend het gevolg is van zijn eigen nalatigheid namelijk de onontvankelijkheid van zijn verhaal, uit

oorzaak van het laattijdig neerleggen ervan ter griffie van het Hof van Beroep;

*Om deze redenen :*

De Rechtbank;

Gehoord in openbare zitting van 30 juni 1955, het advies, gegeven in de Nederlandse taal door de heer Brosens, Substituut Prokureur des Konings;

Rechtdoende tegensprekelijk;

Alle andere en verdere besluiten verwerpende;

Verleent aan aanlegger akte van zijn schatting van het geding op meer dan 50.000 frank, om te voldoen aan de wet op de aanleg en de bevoegdheid;

Verklaart de vraag van aanlegger ontvankelijk doch ongegrond in al zijn onderdelen.

Wijst dienvolgens aanlegger af van zijn eis met veroordeling tot de kosten.

## BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

11e Kamer. — 4 november 1955.

Voorzitter : M. Du Jardin.

Rechters : M.M. Fischer en Mevr. Janssen.

Advocaten : Mrs. Van Glabbeke en Winderickx.

### Pacht. — Betekenis van artikel 1776 B.W.

*De bepaling van het derde lid van artikel 1776 B.W. betekent dat, wanneer een eerste opzegging door de rechter ongeldig is verklaard, binnen de drie jaar geen nieuwe opzegging kan worden gedaan; zolang de reden van de eerste opzegging niet aan de beoordeling van de rechter is onderworpen, kan er ook geen ongeldigverklaring van de opzegging bestaan.*

*Wanneer een opzegging geen aanleiding heeft gegeven tot enige procedure, is zij zonder de minste betekenis en volstrekt zonder gevolg gebleven.*

Van Schaftingen t/ Wwe De Pauw-Van den Houte.

Gezien de in regelmatige vorm voorgebrachte voornaamste stukken van het geding en onder meer :

Het vonnis waartegen beroep, op 4 mei 1954 door de Vrederechtbank van het Kanton Asse op tegenspraak, tussen partijen geweest, en waarvan geen betekeningsexploot wordt voorgelegd;

de akte van beroep d.d. 29 mei 1954 door deurwaarder Van den Eynde uit Asse, betekend;

Overwegende dat het hoger beroep van Van Schaftingen Jan, oorspronkelijke verweerder in behoorlijke vorm werd ingesteld; dat de ontvankelijkheid ervan niet wordt betwist;

Overwegende dat appellant de eerste Rechter verwijt de door geïntimeerde betekende opzegging ontvankelijk en gegrond te hebben verklaard, dit krachtens artikel 1775 (wet 7 juli 1951 artikel 14) en 1776 (wet 7 juli 1951 artikel 15) van het Burgerlijk Wetboek;

Overwegende dat appellant nogmaals de ontvankelijkheid en de gegrondheid van kwestieuze opzegging te vergeefs bestrijdt;

Overwegende dat geïntimeerde in hare dubbele hoedanigheid van eigenaarster en vruchtgebruikster gerechtigd was om de opzeg te betekenen; dat ze inderdaad gehuwd geweest is met wijlen De Pauw Pierre, de verhuurder, onder het beheer der gemeenschap met beding dat de algemene gemeenschap aan de langstlevende der echtelieden zal toebehoren, voor de ene helft in volle eigendom en voor de andere helft

in vruchtgebruik (huwelijkscontract van 27 juli 1921 verleden vóór de Notaris Heckelers verbleven hebbende te Merchtem);

Overwegende dat de door appellant voorgestelde uitlegging van artikel 1776, derde alinea van het Burgerlijk Wetboek, als gans ongegrond voorkomt;

dat deze beschikking betekent dat wanneer een eerste opzeg, door de Rechter ongeldig werd verklaard, er binnen de drie jaar geen nieuwe opzeg kan gegeven worden; dat zolang de reden van de eerste opzeg — zoals in casu — niet ter beoordeling van de Rechter werd voorgelegd er ook geen ongeldigverklaring van de opzeg kan bestaan;

Overwegende dat het vaststaat dat de opzegbrief van 23 oktober 1951 geen aanleiding heeft gegeven tot enige procedure zodat hij zonder de minste betekenis is en volstrekt zonder gevolg is gebleven (Roppe : De Pachtovereenkomst Nr 93, blz. 182) dat hij als niet bestaande dient beschouwd te worden;

Overwegende dat appellant zelf de juiste uitlegging van de wet heeft gegeven in zijn verzetbrief d.d. 1 december 1953 waarin hij schreef dat « wanneer een opzegging (deze van oktober 1951) door de Rechtbank niet geldig werd verklaard, een nieuwe opzegging (deze van oktober 1953) pas drie jaar later kan gedaan worden »;

Overwegende dat de eerste Rechter een juiste toepassing van de wet heeft gedaan; dat in onderhavig geval artikel 1776 alinea 2 zoals hij het betwist heeft en niet alinea 3, van het Burgerlijk Wetboek toepasselijk is;

Overwegende dat appellant zich in geen onzekerheid bevonden heeft; dat hij uit het oog verliest dat « nemo censetur ignorare legem »; dat de opzegging die door hem met verzet bestreden werd in 1951, aan de geëiste rechtspleging door geïntimeerde niet werd onderworpen; dat appellant, na het verstrijken van de wettelijke termijn, dus goed wist dat geïntimeerde van haar recht tot geldig-verklaring van de eerste opzeg was vervallen; dat hij wist insgelijks dat in geval van verlengde pachtovereenkomst, geïntimeerde gemachtigd was een einde aan zulk contract te stellen, overeenkomstig artikel 1776 alinea 2 en 1775 van het Burgerlijk Wetboek met een opzeg te betekenen van twee jaar;

Overwegende wat de gegrondheid van de opzegging betreft, dat de persoonlijke inbedrijfneming door de wet zelf als een voldoende ernstige reden wordt vooropgezet; dat de aard van zulk motief het bewijs van zijn bestaan van nu af verwijderd; (Roppe, op. cit. N. 75bis Bp.) dat al de beschouwingen van appellant in dit opzicht thans als voorbarig en zonder belang voorkomen; dat zoals het reeds werd beslist door deze Rechtbank, er geen redenen voorhanden zijn om van nu af de oprechtheid van de reden van de opzeg van geïntimeerde te betwijfelen of te betwisten; dat appellant hetzij schadeloosstelling, hetzij terugkeer zal kunnen vorderen indien de inbedrijfneming door geïntimeerde of voor rekening van de eigenaar en op diens risico niet begonnen is binnen de zes maanden na zijn uiteenzetting en daarna voortgezet gedurende een termijn van zes jaar (Rechtbank van Beroep Brussel, 11e Kamer, in zake Hanssens t/ Roosens, 19 november 1954 onuitgegeven) in dezelfde zin zelfde Rechtbank vonnis 7 januari 1955 in zake Gillesjans t/ Van Gysel en consoorten onuitgegeven);

*Om deze redenen en deze van de eerste Rechter;*

De Rechtbank, rechtdoende in hoger beroep op tegenspraak;

Gelet op artikelen 4, 24, 40 en 41 van de wet van

15 juni 1935 betreffende het gebruik der talen in gerechtszaken;

Alle verdere of strijdige besluiten verwerpend als ongegrond;

Ontvangt het hoger beroep;

Verklaart het ongegrond, wijst appellant ervan af;

Bevestigt het bestreden vonnis in al zijn beschikkingen;

Verwijst appellant in de kosten van beroep.

## RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

9 april 1955.

Voorzitter : M. Van Lerberghe.

Referendaris : M. Vandekerckhove.

Advocaten : Mrs. Van den Berghe en Pollefeys.

1. Aansprakelijkheidsverzekering. — De verzekerde behoeft niet eigenaar te zijn van de auto.
2. Passieve hoofdelijkheid. — Afstand van de hoofdelijkheid jegens een van de schuldenaren, bevrijding van de ander.

1. *Men behoeft niet eigenaar van de auto te zijn om zich te kunnen dekken tegen de risico's van zijn burgerlijke aansprakelijkheid; zodra men met een auto rijdt en dit gevaarlijk tuig hanteert, kan men zich tegen de risico's van zijn burgerlijke aansprakelijkheid dekken, zodat de kwestie van de eigendom van de auto of van de titularis van de nummerplaat geen rol speelt.*

2. *Wanneer twee schuldenaren hoofdelijk zijn verbonden en de uitvoering van de verbintenis ondeelbaar is, kan er bij afstand van de hoofdelijkheid door de schuldeiser tegenover een van de schuldenaren geen sprake van zijn, dat de schuldeiser zijn hoofdelijke vordering jegens de andere schuldenaar zou behouden onder aftrek van het aandeel van de schuldenaar, die hij van de hoofdelijkheid heeft ontslagen, daar dergelijke deling ter zake niet mogelijk is en het ontslag uit de hoofdelijkheid ten minste het gevolg heeft van art. 1210 B.W., onverschillig of de ontslagen schuldenaar zijn aandeel heeft betaald of niet.*

N.V. De Kortrijkse verzekering t/ Vanneste.

Gezien de daging van 11 januari 1955, waarbij eiseres jegens verweerder de veroordeling vordert om binnen de 8 dagen der betekening van het vonnis het bijvoegsel bij 2 geschorste verzekeringsovereenkomsten te tekenen, zoniet te horen zeggen dat het vonnis als titel zal gelden, en eveneens betaling vordert der premie van 2.217 fr. vanaf de vervaldag 7 april 1953 weze op heden 4.664 fr., met de rechterlijke rente en de kosten van het geding, minstens vordert dat zo de Rechtbank de hoofdeis niet toewijst de verzekeringsovereenkomst of belofte ten nadele van verweerder zou worden ontbonden, met betaling door verweerder ener schadevergoeding groot 19.953 fr., met de rechterlijke rente en de kosten van het geding;

Overwegende dat op 10 januari 1952 een overeenkomst gesloten werd tussen eiseres enerzijds en Witdouck Valère en Vanneste Xavier, beiden wonende Palfijnstraat, 22, te Kortrijk anderzijds, waarbij deze laatsten als verzekeringsnemers zich dekten tegen de risico's hunner burgerlijke aansprakelijkheid voor de

duur van 10 jaar hoofdens ongevallen veroorzaakt aan derden door het gebruik van een personenwagen «Skoda» bouwjaar 1952, welke wagen alleen hetzij door Witdouck, hetzij door Vanneste mocht worden bestuurd;

Overwegende dat de verzekeringsnemers zich krachtens een bijzonder beding solidair jegens de verzekeringsmaatschappij verbonden;

Overwegende dat op dezelfde datum en tussen dezelfde partijen een bijzondere tegenverzekering voor dezelfde duur in verband met het gebruik van dezelfde auto en met dezelfde passieve solidariteit gesloten werd;

Overwegende dat op 26 januari 1953 bij gemeenschappelijk akkoord tussen partijen de voormelde polissen n<sup>o</sup> 28274 en 28275 in al haar uitwerksels geschorst werden vanaf 10 januari 1953 ingevolge het niet meer in omloop brengen van de auto «Skoda», de verzekerden zich verbindend om, bij het terug in omloop brengen van welkdanig auto- of motorrijtuig de maatschappij hiervan vooraf te verwittigen en een bijvoegsel te ondertekenen waardoor de polis opnieuw van kracht werd;

Overwegende dat Vanneste Xavier in maart 1953 een nieuwe auto D.K.W. kocht en zich hoofdens de risico's zijner burgerlijke aansprakelijkheid jegens derden verzekerde bij een andere maatschappij de N.V. Eagle Star;

Overwegende dat Witdouck Valère in september 1954 een nieuwe auto koopt en hij zich voor de risico's van zijn burgerlijke aansprakelijkheid jegens derden verzekert bij eiseres, niet ter uitvoering der verbintenis van 26 januari 1953, zodat de geschorste overeenkomst wederom levenskrachtig werd, maar door een nieuwe overeenkomst;

Overwegende dat eiseres jegens Vanneste Xavier de uitvoering vraagt van de verbintenis die hij op 26 januari 1953 ondertekende;

Overwegende dat verweerder 4 weren voorbrengt :

1) de vennootschap in feite heeft zich verbonden en heeft geen nieuwe auto gekocht;

2) zo de verzekeringsnemers zich persoonlijk hebben verbonden dan is Vanneste bevrijd omdat hij geen risico te verzekeren had, minstens omdat, de verbintenis solidair zijnde, Witdouck de verbintenis heeft nagekomen;

3) op 13 december 1954 kwam tussen partijen een akkoord tot stand, mits voorwaarden die Vanneste nog wil nakomen;

4) subsidiair betwist verweerder de schade en beperkt ze tot 2.395 fr.;

Op 1 :

Overwegende dat geen vennootschap contracteerde maar wel 2 personen die contracteerden voor zichzelf en zich jegens eiseres passief solidair verklaarden;

dat eiseres overigens geen feitelijke vennootschap onder firma als rechtspersoon erkent en dat zonder haar erkenning deze onregelmatige vennootschap, die overigens onbewezen is, niet tegenover derden, zoals eiseres, bestaat;

Op 2 :

Overwegende dat men geen eigenaar van een auto moet zijn om zich te kunnen dekken tegen de risico's van zijn burgerlijke aansprakelijkheid; dat zodra men met een auto rijdt en men dit gevaarlijk tuig hanteert, men zich tegen de risico's van zijn burgerlijke aansprakelijkheid kan dekken, zodat de kwestie van de eigendom van de «Skoda» of van de titularis van de plaats geen rol speelt;

Overwegende dat inderdaad iedere verzekeringsnemer zich door een speciaal beding solidair verbonden heeft tot nakoming van al de polisverplichtingen;

dat dezelfde solidariteit voor de verbintenis van 26 januari 1953 speelt;

Overwegende dat verweerder, die in maart 1953 een ander autorijtuig kocht en in omloop bracht, daarmede de voorwaarde der verbintenis van 26 januari 1953 vervulde (het in omloop brengen van welkdanig autorijtuig) zodat hij krachtens die verbintenis eiseres hiervan moest verwittigen en een bijvoegsel onder tekenen, waarbij de polis terug van kracht werd;

dat hij dit niet deed en daardoor wanprestatie pleegde, zodat eiseres gerechtigd is jegens hem de uitvoering van zijn verbintenis van 26 januari 1953 te vorderen;

Overwegende dat volgens verweerder Witdouck de verbintenis nakwam bij het aankopen van een nieuwe auto in september 1954;

dat eiseres dit echter ontkent, daar zij betoogt een nieuwe overeenkomst met Witdouck te hebben gesloten, zodat art. 1200 B.W. niet toepasselijk is, vermits geen bevrijdende betaling (uitvoering) door Witdouck gebeurde;

Overwegende dat Witdouck, de andere solidair gebondene, in elk geval aan eiseres signaleerde dat hij in september 1954 een nieuwe auto had gekocht;

dat eiseres, die geen nakoming der solidaire verbintenis van 26 januari 1953 jegens Witdouck vorderde, klaarblijkelijk jegens hem afstand deed van haar hoofdelijk recht, of zijn schuld kwijtschold;

dat de vraag in rechte rijst :

1) Bevrijdt de kwijtschelding bij passieve hoofdelijkheid, aan een der hoofdelijke schuldenaars gegeven, ook de andere ?

2) Eiseres is gerechtigd aan één van haar rechten te verzaken, maar wanneer zij dit zou doen met de hoofdzakelijke bedoeling de andere gebondene Vanneste te treffen, dan zou haar opzet in dergelijk geval foutief en zonder rechtskracht zijn;

Overwegende dat kwijtschelding kan gegeven worden ofwel van de hoofdelijkheid, ofwel van de schuld; dat kwijtschelding van schuld aan Witdouck in elk geval Vanneste bevrijdt (art. 1285 B.W. en De Page, T. III, n° 345 en 687);

dat de vraag echter rijst : heeft eiseres niet louter kwijtschelding der hoofdelijkheid gegeven, of juridisch juist uitgedrukt : heeft zij afstand van of ontslag uit de hoofdelijkheid gedaan ? (De Page, T. III, n° 360 en vlg.);

Overwegende dat eiseres zeker stilzwijgend afstand van de hoofdelijkheid jegens Witdouck heeft gedaan;

Overwegende dat eiseres bij deze afstand geen voorbehoud heeft gemaakt;

dat de uitvoering der verbintenis van 26 januari 1953 onafwendbaar is, zodat bij dergelijke afstand er geen sprake kan zijn dat de schuldeiser zijn hoofdelijke vordering jegens Vanneste zou behouden onder aftrek van het aandeel van de schuldenaar, die zij van de hoofdelijkheid heeft ontslagen, vermits dergelijke deling ter zake niet mogelijk is en het ontslag uit de hoofdelijkheid minstens het gevolg van art. 1210 B.W. heeft, onverschillig of de ontslagen debiteur zijn aandeel heeft betaald of niet;

Overwegende dienvolgens dat eiseres, hetzij door kwijtschelding van schuld jegens Witdouck, hetzij door afstand van de hoofdelijkheid jegens Witdouck, vanaf einde september 1954 verweerder van zijn schuld heeft bevrijd;

dat verweerder echter als vergoeding de prorata-premie moet betalen vanaf maart 1953 tot en met

september 1954, weze 18 maanden of 2.217 frank + 1.108,50 frank = 3.325,50 frank;

Op 3 :

Overwegende dat geen precies akkoord, tussen partijen op 13 december 1954 gesloten, bewezen is;

Om deze redenen,

De Rechtbank, alle andere besluiten afwijzend,

Zegt dat verweerder wanprestatie pleegde tot op het ogenblik dat eiseres ofwel kwijtschelding van schuld, ofwel afstand van hoofdelijkheid aan Witdouck verleende;

Zegt dat vanaf einde September 1954 verweerder bevrijd is;

Veroordeelt hem echter om aan eiseres een vergoeding te betalen groot 3.325,50 frank, met de rechterlijke rente;

Verwijst verweerder tot al de kosten van het geding, tot heden begroot op de som van 360 frank + 35 frank pleidooirecht, alsmede tot de registratierechten en alle verdere uitvoeringskosten;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niet-tengestaande elke voorziening en zonder borgstelling.

## RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST-NIKLAAS

1e Kamer — 25 oktober 1955.

Voorzitter : M. Dirix.

Rechters : M.M. Blauwaert en Maes.

Referendaris : M. Cloquet.

Advocaten : Mrs Meert en Van de Walle.

### Bevoegdheid van een bij de algemene verkoopsvoorwaarden bepaalde Rechtbank van Koophandel.

*Wanneer een van de algemene verkoopsvoorwaarden van een van partijen aan de Rechtbank van een bepaalde plaats de bevoegdheid toekent om kennis te nemen van eventuele geschillen tussen partijen, kan van dit beding niet worden afgeweken onder voorwendsel dat de werken dienden uitgevoerd te worden « volgens plans en lastkohier » en bedoeld lastkohier niet afwijkt van het gemene recht betreffende de bevoegdheid.*

*Het stilzwijgen van een lastenkolier omtrent de bevoegdheid vermindert niet de toepasselijkheid van de algemene voorwaarden op dat punt.*

Wwe Bouwens-De Cop /t N.V. Van de Mosselaer en Cie.

### Betreffende de bevoegdheid :

Overwegende dat verweerster, de N.V. Van de Mosselaer en Cie op 8 Mei 1954 aan eiseres de uitvoering bestelde van werken van bevloering in granito tegels en vergleide plinten;

Overwegende dat de brief van verweerster uitdrukkelijk verklaarde dat haar bestelling slechts geldig zou zijn « als uw geschreven akkoord ons binnen de acht dagen bereikt »;

Overwegende dat het akkoord van eiseres, mevrouw De Cop, verweerster, bereikte op 16 mei 1954 te Antwerpen, waar de brief van akkoord door verweerster op 15 mei 1954 geschreven, in de handen van eiseres toekwam;

Overwegende dat de overeenkomst aldus te Antwerpen tot stand is gekomen;

Overwegende dat eiseres haar eigen akkoord uitdrukkelijk had onderworpen aan de toepassing van haar algemene verkoopsvoorwaarden («bij uitzondering van de bepalingen hieronder blijven al onze algemene verkoopsvoorwaarden van kracht»);

Overwegende dat verweerster geen protest noch voorbehoud heeft geuit nopens die voorwaarden waaraan het akkoord van eiseres onderworpen was, en derhalve dient geacht te worden gezegde voorwaarden te hebben aanvaard;

Overwegende dat één van bedoelde voorwaarden aan de Rechtbank van Sint-Niklaas-Waas de bevoegdheid toekent, om kennis te nemen van de gebeurlijke geschillen tussen partijen;

Overwegende dat verweerster niet gerechtigd ware de toepassing van dit beding te ontwijken, onder voorwendsel dat de werken dienden uitgevoerd te worden «volgens plans en lastkohier» en dat gezegd lastkohier van het gemene recht betreffende de bevoegdheid niet afwijkt;

Overwegende dat het stilzwijgen van het lastkohier betreffende de bevoegdheid, de toepasselijkheid niet hindert van de algemene voorwaarden van eiseres op dit punt;

Overwegende dat de Rechtbank van Koophandel te Sint-Niklaas-Waas aldus bevoegd is;  
(Het overige zonder belang).

## CORRECTIONELE RECHTBANK TE OUDENAARDE

20 oktober 1955.

Voorzitter : M. Soetens.

Rechters : M.M. Van de Velde en Kerckhove.

O. M. : M. Langerock.

Advocaten : Mrs. Robeys en Puissant.

### Wegverkeer. — Schuld van beide weggebruikers.

*Niet-eerbiediging van de voorrang van de van rechts komende bestuurder; verder de hoofdweg opgereden dan nodig was om uitzicht te hebben.*

*Verzuim van de voorrang hebbende weggebruiker om zi dicht mogelijk bij de rechter rand van de weg te blijven.*

*Gedeelde verantwoordelijkheid.*

Overwegende dat de beroepen regelmatig zijn in de vorm en tijd aangetkend;

Overwegende dat de verdachte Rooms de voorrang niet heeft geëerbiedigd van de van rechts komende bestuurder; dat het immers blijkt uit het voorgebrachte plan (stuk 1, van de bundel) dat de verdachte Rooms verder de hoofdweg is opgereden dan nodig was om er uitzicht op te hebben;

dat dit trouwens ook dient afgeleid uit de beschrijving van de door beide voertuigen opgelopen beschadigingen (stuk 2 van de bundel) en bepaaldelijk aan de linker voorkant (licht en slijkweerder) van het voertuig van Moreels aan de voorkant op de kop van het voertuig bestuurd door Rooms;

Overwegende dat eveneens blijkt zowel uit de verklaringen ter zitting afgelegd door de getuigen als uit het plan waarvan hierboven sprake dat de verdachte Moreels op de plaats van het ongeval verzuimd heeft met zijn voertuig zo dicht mogelijk bij de rechterrاند van de baan te blijven;

Overwegende dat uit wat voorafgaat logischerwijze dient afgeleid dat beide verdachten een deel der verantwoordelijkheid dienen te dragen in kwestieus ongeval; dat dit deel voor de burgerlijke partij Moreel ex aequo et bono wordt geraamd op de helft;

Aannemende verder de beweegredenen van de eerste rechter;

Ontvangt de beroepen : verklaart ze ongegrond;

Bevestigt het bestreden vonnis in al zijn schikkingen, op strafgebied en op burgerlijk gebied.

## BOEKBESPREKING

**R. Piret. — Agiobeding. — Algemene Practische Rechtsverzameling. — Brussel : Larcier. 1955. 39 p.**

De betwistingen betreffende de geldigheid van het agiobeding, waardoor de schuldeiser het bedrag dat door de schuldenaar dient betaald te worden doet wisselen in functie van de muntwaarde heeft destijds aanleiding gegeven tot gepassioneerde debatten. Dit alles is thans tot rust gekomen dank zij enkele arresten van het Hof van Verbreking die de belangrijkste betwistingen hebben opgelost.

In algemene zin is de geldigheid van het agiobeding erkend geworden, behoudens enkele uitzonderingen en er doen zich ook vandaag nog wel vraagstukken voor van praktisch en theoretisch belang;

Prof. René Piret had reeds in 1935 aan dit vraagstuk zijn bekend boek gewijd «Les variations monétaires et ses répercussions en droit privé belge» en later heeft hij in verschillende artikelen de rechtspraak op de voet gevolgd en de betekenis ervan toegelicht.

Thans is van zijn hand in de A.P.R. een verhandeling verschenen die een synthese vormt zowel van de geschiedenis van het vraagstuk, als van de tegenwoordige status questionis. Deze beknopte verhandeling is een meesterstukje van zakelijke uiteenzetting en in een beperkte omvang wordt oneindig veel stof samengevat.

De schrijver maakt eerst een korte historiek van het agiobeding dat pas na de oorlog 1914-18 in het middenpunt kwam staan der belangstelling tengevolge van de devaluatie der munt. Hij herleidt de agiobedingen tot twee types : de monetaire clausules, waarbij de verschuldigde sommen zullen wisselen volgens de verhouding tussen de papieren frank enerzijds, en anderzijds de goudfrank of een bepaald gewicht goud of nog een vreemde munt, en ten tweede, de bedingen van wisselende schaal, waardoor de prestatie van de schuldenaar berekend wordt volgens een index of de prijs van een bepaalde koopwaar.

De auteur gaat dan de evolutie van de rechtspraak na, eerst gedurende de periode van 1918 tot 1935, waarin de arresten van het Hof van Verbreking van 30 Mei 1929 een einde gesteld hebben aan grote verdeeldheid.

Ook na de arresten van 1928 deed er zich nog betwisting voor betreffende schuldvorderingen met monetaire bedingen, waarbij de rechtspraak verdeeld bleef, rechtspraak die uitvoerig in de verhandeling wordt aangegeven.

Daarna bestudeert de auteur het K.B. van 11 April 1935 in verband met de devaluatie welke in dit jaar tot stand kwam, K.B. dat de geldigheid van de agiobedingen niet ophief, doch zich beperkte tot de huur van onroerende goederen, de erfpacht en de geldlening.

Tijdens de laatste oorlog bleef het agiobeding meestal onuitvoerbaar tengevolge van de strenge economische reglementering; na de bevrijding was er het besluit van 6 October 1944 op de wisselcontrole dat de geldigheid van de besproken gedingen niet verhinderde.

Prof. Piret verzamelt in één enkel hoofdstuk de verschillende wetgevende bepalingen, waardoor de aanwending van waarborgbedingen thans beperkt wordt, namelijk bij de levensverzekering en bij de landpacht. Een zeer interessant onderzoek wordt gewijd aan de gerechtelijke tussenkomst in zake handelshuurovereenkomsten bij hernieuwing of herziening der handelshuur, alsook bij omzetting van het vruchtgebruik van de overlevende echtgenoot in een lijfrente. Schrijver neemt aan dat de rechter gemachtigd is hierbij een agiobeding op te leggen.

In Frankrijk is er een belangrijke strijd ontstaan betreffende de herzienbaarheid van de rente toegekend aan slachtoffers van ongevallen andere dan arbeidsongevallen, omdat aldaar zeer dikwijls de schadeloosstelling toegekend wordt onder vorm van rente. Schrijver volgt nauwkeurig rechtsleer en rechtspraak en onderzoekt de argumenten voor en tegen de herzienbaarheid. In België stelt dit vraagstuk zich niet daar de Belgische rechtsmachten steeds de schadeloosstelling onder vorm van een kapitaal toekennen.

De auteur besluit zijn werkje met een overzicht van de maatregelen die op administratiefrechtelijk gebied werden genomen in verband met de wisselende schaal voor wedden, lonen en pensioenen.

Veel zeggen met weinig woorden is een grote kunst en in een beknopt bestek een volledig overzicht geven van een vraagstuk dat sedert 30 jaar zozeer de belangstelling heeft gaande gemaakt van de juristen is slechts mogelijk wanneer men op de meest grondige wijze dit vraagstuk beheerst. Dit is het geval voor zeker bij Prof. Piret die met zijn verhandeling een merkwaaardige bijdrage geleverd heeft tot de A.P.R.

René Victor.

**J. De Zegher. — Kleine nalatenschappen.** — Algemene Practische Rechtsverzameling. — Brussel: Larcier. 1955. 160 p.

De heer J. De Zegher, substituut-Procureur des Konings te Kortrijk, had reeds in 1951 een voortreffelijk boek geschreven over « De erfregeling der kleine nalatenschappen » waaraan wij destijds een bespreking in het Rechtskundig Weekblad gewijd hebben en waarvan wij de uitstekende hoedanigheden in het licht hebben gesteld. Hij was dus helemaal aangewezen om het trefwoord « Kleine nalatenschappen » te behandelen in de A.P.R.

De verhandeling, die thans verschenen is, is echter, wanneer wij ze vergelijken met het boek van 1951, een volledig nieuw werk geworden. Het is duidelijk dat de auteur voortdurend de stof is blijven bestuderen en bewerken en wanneer het boek van 1951 hoofdzakelijk bedoeld was als een handleiding voor de practijk is het thans gegroeid tot een merkwaaardige wetenschappelijke verhandeling die volkomen past in de A.P.R.

De indeling is logischer geworden waar in tegenstelling met het vroegere werk thans eerst het behoud van de onverdeeldeheid wordt behandeld en daarna het recht van overname. Het werk is trouwens volledig herschreven geworden en de stof werd er in uitgeput met een overvloed van verwijzingen naar rechtsleer en rechtspraak, die getuigen van een ontzaglijke arbeid.

Een uitgebreide bibliographie wordt aangegeven en in zijn algemene beschouwingen geeft de auteur ook een beknopt overzicht op rechtsvergelijkend gebied.

Deze verhandeling van de heer De Zegher is voorzeker het beste wat tot nog toe in de Belgische rechtsleer over dit onderwerp werd geschreven.

René Victor.

## BIBLIOGRAPHIE

### Frankrijk

*Beyssade J.* — Le régime législatif de l'Algérie. — La Maison des Livres (Alger).

*Bouzat P.* — Traité théorique et pratique de droit pénal. — Libr. Dalloz.

*Duverger M.* — Institutions financières. — Presses universitaires de France.

*Guerin F.* — Précis de législation maritime. — Gauthier - Villars.

*Laubadère A. de.* — Traité théorique et pratique des contrats administratifs. 3 vol. — Libr. générale de droit et de jurisprudence.

*Le Tarnec A.* — Manuel juridique et pratique de la propriété littéraire et artistique. — Libr. Dalloz.

*Mathieu P. A.* — Code algérien du travail. — La Maison des Livres (Alger).

*Plagnol E. P.* — Les impôts. 2e édit. E. P. Plagnol.

*Riedmatten L. de.* — Manuel pratique de la responsabilité du fait de l'usage de tous véhicules terrestres et le contrat d'assurances. — Libr. gén. droit et jurisprudence.

*Stefanie G.* — Quelques aspects de l'autonomie du droit pénal. — Libr. Dalloz.

## BALIELEVEN

### CONFERENCE DU JEUNE BARREAU DE BRUXELLES

#### Sectie voor Koloniaal, Zee- en Luchtrecht

Op zaterdag 17 maart 1956, om 15 uur, zal, in de Zaal van het Hof van Assisen, in het Gerechtshof te Brussel, de Heer Jean Ghilain, Professor aan de Vrije Universiteit te Brussel, Lid van de Koninklijke Academie voor Koloniale Wetenschappen, van op het spreekgestoelte der Sectie voor Koloniaal, Zee- en Luchtrecht van de « Conférence du Jeune Barreau de Bruxelles » het woord voeren over « L'évolution sociale de la Colonie ».

's Avonds zal om 19 u. 45 in de salons van de Air Terminus van de Sabena het gebruikelijk banket plaats hebben (250 fr. moka en dienst inbegrepen). Inschrijving bij overschrijving op Postrekening 1079.06 van de Sectie, vóór 15 maart 1956.

## MEDEDELINGEN

### J. M. HUYGHE-PRIJS 1954 VOOR DAGBLADWETENSCHAP, RECHTS- GELEERDHEID EN STAATHUISHOUDKUNDE

Wij hebben met groot genoegen vernomen dat aan Mr. Jean-M. Michiels, advocaat te Tongeren, door de jury van de «M. J. Huyghe-prijs 1954 voor Dagbladwetenschap, Rechtsgeleerdheid en Staathuishoudkunde», een aanmoedigingsprijs van 10.000 Fr. is toegekend geworden voor zijn werk «De verlaten van Familie in Belgisch en Frans recht», dat gepubliceerd werd in de Vlaamse Rechtskundige Bibliotheek, uitgegeven door het Rechtskundig Weekblad.

De uitreiking van de prijs heeft plaats gehad in de Universiteitshallen te Leuven in de loop der maand februari i.l.

Wij wensen Mr. Michiels van harte geluk.

### SALZBURG SEMINAR IN AMERICAN STUDIES

Er wordt ons medegedeeld dat het Salzburg Seminar in American Studies in de zomer 1956 een reeks cursussen inricht ten einde in Europa een beter begrip te verspreiden aangaande de beschaving in de Verenigde Staten.

De seminars worden gehouden in het Slot Leopoldskron, een 18<sup>e</sup> eeuwse kasteel, uitzonderlijk mooi gelegen te Salzburg.

De cursussen worden gegeven in de Engelse taal en worden gedoceerd door professoren van verschillende Amerikaanse universiteiten.

Een bibliotheek van 9000 boeken bevat menigvuldige werken en tijdschriften, die in geen andere Europese bibliotheken aanwezig zijn.

Een reeks van de seminars, die dit jaar worden ingericht, zal gewijd zijn aan het Amerikaans recht, denken en de Amerikaanse rechtsinstellingen. Wij delen hieronder het programma mede van deze afdeling :

#### American Legal thought and institutions 44th Session — June 10 tot July 7, 1956

*The Institutional Framework of American Law.* Lectures by the entire faculty group to introduce the method, structures, and procedures of the American legal system.

*Legal Protection of Civil Rights in the United States.* The constitutional, statutory and administrative protection afforded to racial and religious minorities and to nonconformists and dissenters. (Seminar : Mr. Black).

*The Conflict of Laws in a Federal System : The Role of the Supreme Court of the United States.* The Supreme Court's authority to establish and enforce criteria for the exercise of jurisdiction by State and Federal courts; interstate recognition and enforcement of state judgments and decrees. (Seminar : Mr. Cavers).

*American Law of Labor-Management Relations.* An examination of American law relating to labor

unions and the right to organize and bargain collectively.

(Seminar : Mr. Hays).

*Free Enterprise and Economic Organization.* Control of the American economy by government, by dominant corporations, and by associations of business men; the effect of American anti-trust and public utility laws on the structure of industry, pricing, and business practices. (Seminar : Mr. Schwartz).

*Major Concepts in the Common Law of Torts.* Intentional interference with the person, negligence, and strict liability. (Seminar : Judge Traynor).

#### FACULTY :

Charles L. BLACK, Professor of Law, Columbia University. Author : *Materials on Law and Society* and coauthor : *Textbook on the Law of Admiralty*.

David F. CAVENS, Fessenden Professor of Law and Associate Dean, Harvard Law School. Former editor of *Law and Contemporary Problems*.

Paul R. HAYS, Professor of Law, University of Pennsylvania. Author of *Free Enterprise and Economic Organization* and member of the U.S. Attorney General's Committee to study Anti-trust laws.

Roger J. TRAYNOR, Associate Justice, Supreme Court of California. Formerly. Professor of Law, University of California.

\* \* \*

Alle verdere inlichtingen kunnen bekomen worden door rechtstreeks te schrijven aan het Seminarie in het Schloss Leopoldskron, Salzburg, Oostenrijk.

## TAALKUNDIGE KRONIJK

### Uittreksel uit Dalschot's Opstelwoordenboek

Niet in de handel.

Afschrift : (copie : Abschrift : copy).

— van brief, contract, redevoering, testament, vers...

Ep. Ambtelijk, afgegeven, afgeleverd, authentiek, betaald, beloofd, eensluidend, vergeleken, eenvormig, (on)duidelijk, gecollationneerd, gevraagd, juist, gelijkkluidend, (on)nauwkeurig, (on)verzorgd, gelijkvormig, gequalificeerd (on)gewaarmerkt, ingewikkeld, kosteloos, officieel, oud, nieuw, tweevoudig, vervalst, vals, vormelijk, verplicht, woordelijk, (on)gewaarborgd, notarieel, gerechtelijk, gehomologeerd, (on)gezegeld, wettig, wettelijk, (on)leesbaar, in het net, eigenhandig.

Ww. maken, vragen, ontvangen, toezenden, afgeven, collationneren, vergelijken, waarmaken, vervalsen, waarborgen, homologeren, afleveren, beloven, bezorgen, verzorgen, zegelen, geven.

Vz. Volgens ingesloten —. Voor eensluidend — (pour copie conforme). — van iets nemen. Iem. een stuk in

of bij — toezenden. Trouw — van een rekening in het archief neerleggen.

Ss. Afschriftenboek.

**Afschrijven** : van een schuld van een post (décharge d'un livre), van het betaalde (porté en crédit), op gebouwen (amortissement), van brief, bedrag, bestelling.

Afgeschreven in gelijke jaarlijkse termijnen, flink afgeschreven op de inventaris, jaarlijks afgeschreven bedrag, afgeschreven lid, afgeschreven som geld van een rekening, afgeschreven som geld in de bank (in banco) (veroud.)

Iem. (dat.) geld (acc.) in de bank — = het in de boeken der bank op zijn kredietrekening doen overschrijven. Ook iem. afschrijven (id.)

Geld op een rekening —. Gelden van het grootboek.

Iem. —. Een vergadering —. Een bladzijde, een pen, een gedicht, een redevoering, een minnaar, verzen —. Zijn vingers —.

Bw. Iets netjes, nauwkeurig, letterlijk, slordig, —.

Syn. : Afschrijven : maken van afschriften.

Naschrijven : van wat reeds vroeger door anderen werd geschreven.

Overschrijven : van wat vroeger in klad is gemaakt.

Uitschrijven : overnemen van passages voor even-tueel gebruik.

**Afschrijving** : (transcription, copie : Abschreibung, das Übertragen, copiren : transcription, copying).

Ep. Behoorlijke, aanmerkelijke, geringe, gebruikelijke, grote, geleidelijke, hoge, lage, zuivere, nette, jaarlijkse, noodzakelijke, voorgewende, voorgestelde, wettelijke, werkelijke, verhoogde, verminderde, periodieke, valse, (on)voldoende, voorgeschreven, verplichte, statutaire —en.

Ww. Beogen, doen, voorwenden, voorstellen, verhogen, verminderen, verwezenlijken, voorschrijven, verzuimen, nalaten, waarborgen, goedkeuren.

Ss. Afschrijvingsbank (girobank), —sfonds, —srekening.

Bericht van —. Afschrijving van accijns.

Vz. — op dubieuze debiteuren, op gebouwen, op ro-lend materieel.

— voor waardenvermindering.

Bw. Op oneerlijke manier —.

**Afschrijving** : (transcription, prélèvement, amortisse-ment : Abschreibung : transcription, depreciation, 'wri-ting off).

— van tekst, document, brief, genodigden, invitatie...

**Afslaan** : van uitnodiging, voorstel, verzoek, aanbod, vijand, ruiteraanval, bajonet, thermometer, hoofd.

Fig. : — van beloning, eerbewijs, sigaar, borrel, iemans hand, een goede partij, eis.

Afslaan = afwerpen c/ omslaan.

Afslaan = verlagen in prijs c/ opslaan.

Spr. Niet af te slaan zijn van zijn boeken. Nadat zijn tegenstanders aan het woord waren geweest, bleek het, dat hij van zich wist af te slaan.

Syn. *Afslaan* : kortweg weigeren.

*Afwijzen* gebeurt min of meer officieel.

*Van de hand wijzen* : veronderstelt beleefde termen. *Ontzeggen, weigeren* : wijzen op de inhoud van het verzoek.

**Afslag** : (réduction : abschlag : reduction).

Ep. Aanzienlijke, gevoelige, grote, kleine, lichte, on-voorzien, sterke, (on)waardeerbare, onschatbare, on-vermijdelijke, onverwachte, aanmerkelijke,

Ww. Geven, krijgen, verlenen, vragen.

— blijft uit, neemt toe.

— van schuld, van straf krijgen.

De — slaan.

Vz. Tot de — komen. Bij — c/ bij opbod. Bij — veilen, verkopen, verpachten.

Op — (à valoir sur, en déduction). Op de — zijn.

**Afsluiten** : van kast, weg, toegang, boeken, verzeke-ringspolis, weide, erf, charteparty, contract, deur, licht, doortocht, stoom, stroom, telefoon, terrein, gas.

Bw. Van Voren, van alle kanten, met omheining...

**Afsluiting** : (clôture, liquidation : Abschluss : fence, partition, closing, balancing).

Ep. Algehele, versleten, vermoldde, behoorlijke, oude, nieuwe, beweegbare, gemeenschappelijke, jaarlijkse, maandelijke, gedeeltelijke, dure, eenvoudige, hoge, grote, lage, voorbeeldige, (on)voldoende, gewijzigde, goede, slechte, verdedigbare, gevaarlijke, verplaatsbare, plaatselijke, (on)doorbreekbare, lichte, verzorgde, zware, (on)overklimbare, houten, ijzeren, blinde, ge-heimzinnige, geëlectriceerde, ingewikkelde, betonnen.

Ww. Oprichten, timmeren, wijzigen, verdedigen, ver-plaatsen, doorbreken, overklimmen, uitrukken, maken, wegnemen, aanbrengen herstellen,

Fig. — van tijdperk, loopbaan, rekening, balans, koopmansboek, boek, vergadering,

Koop, assurantie, belangrijke posten —, beter *sluiten*).

Ss, Afsluitingsdelen, —shek, —skanaal, —smuur, —sstelsel, —stoetsel.

**Afspraak** : (rendez-vous, convention, entente : Ver-arbredung : appointment,

Ep. Verliefe, heimelijke, onverwachte, publieke, verstoorde,

Ww. Geven, bepalen, missen, aannemen, aanduiden, vertroebelen, storen, uitstellen,

(conventie =) vriendelijke, minnelijke, tweezijdige, wederzijdse, goede, commerciële, geschreven, uitdruk-kelijke, internationale, verklaarbare, gewijzigde, harte-lijke, volkomen.

Ww. een — hebben voor, maken, zich aan de — houden,

Aan de — getrouw blijven.

Vz. Volgens —. Door een onderlinge —. Als bij —. Overeenkomstig, tegen de —, — over tijd en plaats.

Zoals was afgesproken. Hierover hebben wij afge-sproken. Toen afgesproken was, hoe zou worden te werk gegaan.

Een — om op de veiling niet tegen elkaar op te bie-den.

Ss. —teken.

Syn. *Afspraak* : mondelinge regeling.

*Overeenkomst* : meestal schriftelijk.

**Afspreken :**

Volgens wat we afgesproken hebben. Zoals het afgesproken is.

Afgesproken ! (est-ce dit ?)

Afspreken met iem. iets te doen.

**Afstaan :** Iem. iets van zijn recht —.

— van medeëigendom, dienstbaar erf, schip en vracht, met hypotheek bezwaard goed, gemeenschap, rechtsvordering, nationaliteit, troon, grondgebied, aandelen, voorrecht, documenten, opbrengst, vruchtgebruik, boedel, goederen aan schuldeisers.

**Afstand :** (distance, Abstand, Entfernung; distance)

Ep. Algehele, betrekkelijke, behoorlijke, bepaalde, eerbiedige, gebruikelijke, gedeeltelijke, gedwongen, gemiddelde, gerechtelijke, (on)berekenbare, geringe, voorgeschreven, grote, kleine, ingehaalde, ingewonnen, inhaalbare, juiste, lineaire, lange, vereiste, veronderstelde, onderlinge, overijlde, rechtsgeldige, redelijke, stilzwijgende, (on)geoorloofde, stilzwijgende, uitdrukkelijke, werkelijke, gekende, verre, verboden, gecontroleerde, voorwaardelijke, betwiste, vrijwillige, geveinsde, nagemeten, overeengekomen, contractuele, definitieve, (on)mogelijke, onmiddellijke, bedongen, zakelijke, in vogelvlucht, lijnrechte, (on)zekere,

Ww. Nemen, aangeven, bepalen, doorlopen, afrekenen, berekenen, afleggen, aanduiden, voorschrijven, houden, registreren, controleren, bedingen, betwisten, meten, kennen, eerbiedigen, voorgeven, inhalen, inwinnen, doen, uitstellen, eisen, weigeren.

Zich op een (eerbiedige) — houden. Op een — van... Over een — van.

Van — tot —.

Ss. —sclausule, —smeter, swijzer (taxi), —sbepaling, —sleiding, Afstandmeter, —nemer.

Geloofs—, rechts—, adeldom—, regerings—, opvolgings—

huis—, woning—, fortuin—, naam—, familie—, erf—, troon—, kroon—, dienst—, rechten—, plaats—.

**TIJDSCHRIFTEN**

**Tijdschrift voor sociaal recht en van de Arbeids-gerechten :** n° 1 - 1956.

Clauwaert J. P., La loi organique des Conseils de prud'hommes et l'incidence des lois des 4 et 11 mars 1954. — Rechtspraak.

**Tijdschrift van de Vrederechters :** n° 1 - januari 1956.

H. D., Union des juges de paix. — Rechtspraak.

**Arbitrale Rechtspraak :** n° 422 - februari 1956.

Mr. W. Nolen, Van een postduif, een bindend advies en een arrest Hoge Raad.

**Nederlands Juristenblad :** afl. 9 - 3 maart 1956.

Prof. Mr. C. H. F. Polak, Pachtrecht in wording (1).

— Mr. G. J. Kronenberg, Jhr. Mr. F. J. van Nispen tot Sevenaer. — Mr. A. H. F. van Zijl, artikel 829 Rv. en zijn betekenis. — Prof. Mr. R. D. Kolléwijn, Voorzieningen in voogdij door Idonesische Rechters.

**Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie :** n° 4435 - 3 maart 1956.

Mr. A. W. E. Middelberg, Bezit en bezitbescherming in de Nederlandse Wetboeken en Ontwerp. — Wetboeken (III, slot). — Mr. W. R. Emmen Riedel, Het I.F.A. Congres 1955 te Amsterdam. — Prof. Mr. G. de Grooth, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Verbintenissenrecht 1954 (1).

**Journal des Tribunaux :** n° 4098 - 4 mars 1956.

M. La Haye et Jos Vankerckhove, Le louage de choses. — Jurisprudence.

**Recueils Dalloz et Sirey :** 9° cahier - 3 mars 1956.

G. H. Camerlynck, L'autonomie du droit du travail (la prescription abrégée de la créance de salaires). — P. Hébraud, La compétence du juge des référés pour régler, au cours d'une instance en divorce, le droit de visite des grands-parents. — Georges Friedel, La mise à l'index par un syndicat professionnel. — François Goré, L'exercice du droit de vote attaché à des actions mises sous séquestre. — F. G., La signification sans objet de la cession à une seule personne de la totalité des parts d'une société à responsabilité limitée. — P. Chapelet, La mesure du recouvrement en justice de l'honoraire de l'avocat. — Jean Larguier, Abus de confiance et violation de mandat.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het Rechtskundig "Weekblad"